

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Ondřej Vyhnanovský

**Mediální krajina na Kladensku v letech
1990 - 2000**

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: Ondřej Vyhnanovský

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

VYHNANOVSKÝ, Ondřej. Mediální krajina na Kladensku 1990 - 2000. Praha, 2012. 87 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Kralova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Abstrakt

Kladensko bylo vždy průmyslovou oblastí. Jako takové se začalo pořádně vyvíjet až s nálezem uhlí na konci 18. století a především v polovině 19. století v souvislosti se založením železáren. Přílivem nového obyvatelstva, které sem za prací přichází z celé země, se rozšiřují i ostatní oblasti lidské činnosti, včetně činnosti publikační. Hodně bohatá je zdejší knižní produkce, ale nárůst počtu obyvatel si žádá i rozšíření produkce periodické, jakožto nejlepšího prostředku k šíření informací a komunikaci. Vývoj regionu tedy začíná oproti jiným částem země poměrně pozdě, ovšem Kladensko tuto ztrátu rychle dohnalo a stává se významné v celostátním měřítku. V pestré produkci období před 2. světovou válkou vyčnívá hlavně tzv. dělnický tisk, jehož činnost je asi nejvíce patrná během sociálních bouří a generální stávkou v roce 1920. Utlumení vydavatelských snah po roce 1948 znamenalo na Kladensku další rozšíření levicově zaměřených titulů, které měly v této oblasti dlouhou tradici. Z místních osobností vzešlo několik známých jmen celorepublikové mediální a politické scény. S rozvojem kapitalismu po roce 1989 se naskytla příležitost pro opětovné rozšíření vydavatelských činností, ale na konci devadesátých let jsou ty nejuspěšnější podniky většinou pod vedením silných zahraničních subjektů. Zajímavé tituly zde vycházely prakticky po celou dobu. Ucelená charakteristika vývoje médií na Kladensku však zatím není. Práce se tedy snaží o nastínění vývoje médií v Kladně a okolí, především tištěných periodik. Opomenut nezůstal společenský a historický vývoj regionu ani charakteristika obyvatelstva (tedy příjemců mediálních obsahů), což jsou nedílné součásti uceleného pohledu na mediální krajinu.

Abstract

During past era, Kladno and its surrounding area was an industrial district. Local development started at the end of the 18th century in connection with the discovery of coal seams. With the establishment of steelworks, massive growth of the entire region began in second half of 19th century. An increase in the population brought the need for an effective means of communication and this in turn resulted in this development of local media.

Although local development had started late, Kladno quickly caught up with rest of the country and became really important nationally. During what was called „First Republic,“ there were many types of media but the most important was the labour-press. It was most evident with the social riots and general strike in 1920.

World War II interrupted media publishing and the future situation in Czechoslovakia was not positive. After communist control of the country in 1948, media development stagnated. All officially published titles were leftist. The local media scene also produced some national mass-media authorities and political authorities.

Another opportunity for media growth came following the “Velvet Revolution“ in November 1989. Small and private publishers launched their own media projects but at the end of 20th century, most of the influential print media were owned by international media groups. To the present, there is no definitive scientific publication surveying this interesting development.

This work attempts to describe the evolution of local media in Kladno and its situation in the last decade of 20th century. It studies not just published titles but also the social history and present population, which is important for a complete perspective of the media scene in the region of Kladno.

Klíčová slova

Kladno, Slaný, regionální, média, tisk, kladenský, expres

Keywords

Kladno, Slaný, regional, media, press, kladenský, expres

Rozsah práce: 163 081 znaků bez anotací a příloh

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 16. 5. 2012

Ondřej Vyhnanovský

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV

Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Vyhnanovský Ondřej

Razítko podatelny:

**Imatrikulační
diplomantky/diplomanta:** ročník

2009

E-mail diplomantky/diplomanta:

ondra.peace@centrum.cz

Studijní obor/typ studia:

Mediální studia, navazující magisterský obor

Předpokládaný název práce v češtině:

Mediální krajina na Kladensku v letech 1990 - 2000

Předpokládaný název práce v angličtině:

Media scene in region of Kladno in 1990 - 2000

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012):

LS 2011

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Kladensko bylo vždy bohaté, co se publikační činnosti týče. Ta ještě postupně posilovala s tím, jak v průběhu historie stoupal význam Kladna jako průmyslového města, významného nejen pro svůj region, ale i pro celou republiku. Zajímavé tituly zde vycházely prakticky po celou dobu. Ucelená charakteristika vývoje médií na Kladensku však zatím není.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo

hypotézy (max. 1800 znaků):

Práce by měla poskytnout ucelený obraz o vývoji mediální krajiny, především tištěných periodik, v kladenském regionu, od vydání prvních periodik až do konce dvacátého století. Zvláštní pozornost bude věnována období 1990 - 2000. Práce by měla ukázat nejen vydávané tituly a druhy médií na Kladensku, ale zároveň by měla i popsat mediální publikum v tomto regionu.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1) Úvod do problematiky 2) Charakteristika regionu a obyvatelstva 3) Historie vývoje mediální krajiny do 90. let 20. století 4) Mediální krajina na Kladensku v letech 1990 - 2000 5) Tematický rozbor let 1992 - 1994 na příkladu Kladenského a slánského expresu, resp. Kladenského expresu i pro Slaný 6) Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. tituly a období, za které budou analyzovány):

Kromě literatury je nutné mezi zpracovávaný materiál zahrnout též materiály Národního archivu, archivu Středočeského kraje, archivu města Kladna a archivních zdrojů Středočeské vědecké knihovny v Kladně. Archivní materiály tvoří velkou část zdrojů informací pro tuto práci, neboť takový typ práce s tímto zaměřením doposud nebyl zpracován. Pro charakteristiku publika, pro které byla média na kladensku vydávána, bude nutné využít i materiálů Českého statistického úřadu.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

U historie mediální krajiny na Kladensku budou hlavním vodítkem soupisy vydávaných periodik, podle kterých budou v Národní knihovně dohledány nejvýznamější tituly pro své období a ty budou následně blíže popsány (periodicita, náklad, obsahové zaměření, grafické zpracování, apod.). Důležité je ovšem také charakterizovat konzumenty médií na Kladensku. Zde je nutné provést demografickou charakteristiku, aby bylo jasné, kolik lidí zde vlastně má možnost se k médiím dostat a z jakých společenských vrstev jsou (pohlaví, věk, vzdělání, etnická příslušnost, zaměstnání, atd.), protože každá z těchto skupin se bude zajímat o jiná témata a užívat jiná média. A to je pro pochopení struktury mediální krajiny jedna ze základních věcí.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

DVOŘÁKOVÁ, Ludmila, KUČEROVÁ, Vlasta. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850–1945. Kladno : Státní vědecká knihovna v Kladně, 1994. 246 s.; MAREŠOVÁ Marie. Soupis časopisů středočeského kraje 1945-1965. Praha : Stát. knihovna ČSR, 1968. 223 s.; DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1966–1985. Kladno : Středočeská vědecká knihovna v Kladně, 1991. 348 s.; KUČEROVÁ, Vlasta. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech

1986–1990. Kladno : Středočeská vědecká knihovna v Kladně, 1993, 266 s.;
ROUBÍK, František. Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863–1895. Praha :
Česká akademie věd a umění, 1936.; **KUCHYŇKA, Zdeněk. Okres Kladno na**
prahu nového milénia aneb Kladensko s Slánsko v roce 2000. Nové Strašecí :
Gelton, 2000, 208 s.;

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Počátky dělnického a komunistického tisku na Kladensku, Janda Václav, UK, Praha, 1974; **Dělnický tisk na Kladensku v době přerůstání sociální demokracie v masovou stranu, Janda Václav, UK, Praha, 1961;** **Český tisk na Kladensku v letech 1939 – 1945, Armeanová Eva, UK, Praha, 1988;** **Obsahová analýza podnikových novin: Kahan, časopis pracujících koncernu Komenouhelné doly Kladno, UK, Praha, 1987;** **Specifika krajské redakce Televizních novin Kladno a její podíl na hlavních zpravodajských pořadech ČST, Bečková Tamara, UK, Praha, 1988;**

Datum / Podpis studenta/ky

.....

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM.....	5
PROHLÁŠENÍ.....	7
OBSAH.....	1
ÚVOD.....	3
VÝVOJ Kladenského regionu do roku 1990.....	5
Počátky osidlování Kladenska.....	5
Od vzniku Kladna a Slaného po povstání na Bílé hoře.....	7
Od Bílé hory k průmyslové revoluci.....	9
Od průmyslové revoluce po 1. světovou válku.....	11
Od první republiky po 2. světovou válku.....	15
Kladensko od 2. světové války do roku 1990.....	17
Kladensko v letech 1990 až 2000.....	21
Hospodářství.....	21
<i>Průmysl.....</i>	<i>21</i>
<i>Zemědělství.....</i>	<i>23</i>
Obyvatelstvo.....	23
VÝVOJ MEDIÍ NA Kladensku do roku 1990.....	26
Média na Kladensku do 2. světové války.....	26
<i>Politický tisk.....</i>	<i>27</i>
<i>Hospodářské a spolkové noviny a časopisy.....</i>	<i>31</i>
<i>Kulturní a společenské časopisy a periodika.....</i>	<i>33</i>
<i>Sportovní a tělovýchovné časopisy.....</i>	<i>36</i>
<i>Časopisy pro děti a mládež.....</i>	<i>37</i>
<i>Ostatní časopisy.....</i>	<i>38</i>
Média na Kladensku po roce 1945.....	38
<i>Politický tisk.....</i>	<i>39</i>
<i>Správní tisk.....</i>	<i>40</i>
<i>Hospodářské noviny a časopisy.....</i>	<i>42</i>
<i>Kulturní časopisy.....</i>	<i>45</i>
<i>Časopisy pro děti a mládež.....</i>	<i>46</i>
<i>Ostatní časopisy.....</i>	<i>49</i>
Média na Kladensku v letech 1990 až 2000.....	51
Tisk.....	51
<i>Noviny a časopisy sledující všeobecné společenské dění v regionu.....</i>	<i>53</i>
<i>Zánik hospodářských periodik.....</i>	<i>56</i>
<i>Kulturní a inzertní periodika.....</i>	<i>58</i>
Rozhlasové vysílání.....	59
Televizní vysílání.....	61
TEMATICKÝ ROZBOR LET 1992-1994 NA PŘÍKLADU Kladenského a Slánského EXPRESU, RESP. Kladenského EXPRESU I PRO Slaný.....	63
1992.....	65
1993.....	66
1994.....	67
ZÁVĚR.....	69
SUMMARY.....	71

POUŽITÁ LITERATURA.....	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	77
PŘÍLOHY.....	78

Úvod

O Kladeňácích se říká, že jsou velcí patrioti a zřejmě to bude pravda, protože když jsem zvažoval téma této práce, okamžitě jsem věděl, že chci psát o něčem, co mi bude blízké, co mě bude bavit a co mě bude zajímat a napadlo mě Kladno. Jelikož jsem se – jak se v této oblasti říká – „na Kladně“ narodil, vyrůstal a stále tu žiji a mám tuto část středních Čech rád, hledal jsem téma týkající se Kladna a studia médií zároveň. Protože jsem zjistil, že se relativně bohatou historií médií na Kladensku dosud nikdo zvláště nezabýval, rozhodl jsem se právě proto. Nutno dodat, že o pár řádků výše vyřčená touha po zaujetí tématem byla naplněna. Ačkoliv se za patriota považuji a troufám si říci, že jsem o historii a společenských kontextech kladenského regionu měl celkem slušné povědomí, byl jsem při práci překvapen, jak bohatá historie této oblasti je a kolik jsem toho nevěděl. Jak jsem zjistil z rozhovorů s mou rodinou a známými, nebyl jsem v tom zdaleka sám. Je možná trochu paradoxní, že ačkoliv je Kladno plné patriotů, většina lidí se o historii nezajímá. Asi proto zatím nebyl žádný větší zájem na zpracování nějakého uceleného přehledu. Na druhou stranu musím dodat, že díky projektu „Kladno minulé“, občanského sdružení Kladno Záporno, je v této oblasti v posledních několika letech vidět posun k lepšímu.

Společenské dění na Kladensku bylo od poloviny 19. století poměrně rušné a ve 20. století několikrát zahýbalo celou republikou. Média přitom hrála vždy důležitou roli informátora, tlumočnicka i komunikačního prostředku. Snažil jsem se tedy postihnout vývoj médií, především periodického tisku, až do konce 20. století. Trochu více pozornosti jsem se snažil věnovat poslednímu desetiletí, neboť jsem se domníval, že půjde o nejzajímavější období. Naopak jsem vynechal období obou světových válek a různé odbojové a samizdatové tituly, protože toto téma by podle mého názoru vydalo na samostatnou publikaci. Při popisu mediální krajiny jsem se snažil nejprve postihnout obecný vývoj sledované oblasti a také popsat situaci v regionu během 90. let 20. století, protože společenost je utvářena na základě svého předchozího vývoje všech svých složek a média ve společnosti fungují a ovlivňují ji, stejně jako ona ovlivňuje je. Zároveň jsem se snažil popsat obyvatelstvo kladenského regionu, protože jsou to právě lidé, kteří

média tvoří a kteří je také přijímají. A právě lidé žijí ve společnosti. Tím se snažím ukázat vzájemnou propojenost těchto součástí, které dohromady tvoří mediální krajinu. Na tomto základě jsem se snažil vytvořit přehled toho, co a kdy v Kladně a okolí vycházelo a jak to souviselo s děním v regionu a případně i celé zemi.

Obsáhnout detailně vše, co zde v minulosti vycházelo, nebylo možné. Jednak množství titulů, které se zde v průběhu let alespoň na chvíli objevily, je až neskutečně velké a jednak jsou archivní zdroje dost neúplné. Nejenom, že jsou roztroušeny po několika institucích v Kladně a v Praze, ale zároveň zde velká část záznamů chybí. A to platí jak u periodik starších, tak u těch novějších z 20. století. Tato skutečnost značně komplikuje badatelskou práci. Na otázku proč tomu tak je bohužel nedovedu odpovědět.

Vývoj kladenského regionu do roku 1990

Kladenský region se nachází v severozápadní části Středočeského kraje. Jeho okolí je značně různorodé. Z východu k němu přiléhá rovinatá oblast Mělnicka a příměstská oblast Prahy, na severu sousedí s podřipskou částí Litoměřicka, na západě s lesnatým územím Rakovnicka a z jihu na kladenský okres navazuje Berounsko. Na rozdíl od sousedních regionů zde přírodní krásy trochu zastiňuje hustá síť měst a obcí, v čele s největším městem Středočeského kraje – Kladnem.

Počátky osidlování Kladenska

Území dnešního kladenského okresu, nebo chcete-li Kladenska, bylo člověkem poprvé osídleno již v pravěku, konkrétně ve střední fázi starší doby kamenné neboli středního paleolitu. Důkazem toho jsou nálezy primitivních nástrojů z této doby pod Slánskou horou ve Slaném.¹

První historicky známou a doloženou národností na tomto území představují Keltové. Zůstaly zde po nich první železářské pece. Archeologové se domnívají, že kromě železa Keltové zpracovávali i na povrch vystouplé kamenné uhlí, tedy suroviny tolik charakteristické pro celé Kladensko po další tisíce let. Po období dominance germánských kmenů začalo hrát Kladensko významnější historickou úlohu až s příchodem Slovanů, kteří se podle známé pověsti zastavili u hory Říp, nacházející se jen kousek za hranicí regionu. Knížecí rod Přemyslovců, později vládnoucí kmeni Čechů, ze značné části sídlil právě v oblasti pozdějšího Slánska a Kladenska. Nachází se zde i nejstarší dochovaná stavba na našem území – hradiště Budeč s rotundou, pocházející z doby kolem roku 900 n.l.² Hradiště je v blízkosti obce Zákolany, jen pár kilometrů od Kladna. Ještě blíže, prakticky na dohled od města, se pak nachází hradiště Libušín (které dnes tvoří již jen kostelík sv. Jiří s malým okolním hřbitovem a zbytky hradeb), spojené s pověstí o kněžně Libuši.

Počínaje desátým stoletím dochází v námi sledované oblasti k dlouhodobému procesu kolonizace a osidlují se kromě nižších oblastí i výše položená a zalesněná

¹ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

² Tamtéž

místa. Významnou roli při utváření sídel hraje vznik feudální společnosti, což bylo samozřejmě společné pro celou zemi, nejen pro oblast Kladenska. Sídliště v podhradí a trhové vesnice se postupně mění v města. Jejich velký rozmach spadá především do období vlády Přemysla Otakara II. a Václava II.³ Třídní rozdělení obyvatelstva na úzkou vrstvu feudálů a masu poddaných, ke kterému během této proměny společnosti došlo, nám umožňuje sledovat období od desátého století, které zatím v rámci lokální historie oblasti kolem Kladna vykazuje velké mezery. Díky různým úředním záznamům či osobním a rodovým kronikám feudálů je však možné tento vývoj alespoň částečně zrekonstruovat. Samozřejmě musíme brát v úvahu, že nejstarší písemné doklady nemohou být brány jako přesná data vzniku obcí a podobně. Zřejmě první zmínka o Kladnu je k nalezení v kronice Václava Hájka z Libočan. „*Lučané s povolením svého knížete Vratislava okolo Slaného vrchu a Chodžova i Kladna vsi plundrujíce a pálice velikou škodu činili a lidí mnoho pomordovali.*“⁴ Název Kladno je zde odvozen od slova „kláda“, které ve staré češtině kromě dnešního významu znamenalo i vzrostlý les a jmený tvar přídavného jména „kladno“ označoval část lesa, ze kterého bylo možno těžít klády jako stavební materiál. Hájek se zmiňuje i o dalších významných sídlech v regionu, avšak historiky bývají jeho příběhy považovány za smyšlené nebo minimálně dosti nepřesné. Tak například Velvary zmiňuje již při maďarském vpádu do Čech roku 965, kdy pod Chržínským vrchem údajně tábořil oddíl náčelníka Gihana, kterému se ve snu zjevil muž podávající mu střídu chleba. A ten mu zároveň nakázal založit v blízkosti město, které pak Gihan pojmenoval „Belvar“, což v překladu znamená „Střídové město“ a po odchodu Maďarů si jej domácí obyvatelstvo přejmenovalo na Velvary. Nejstarší písemný doklad vztahující se k Velvarům však pochází až z roku 1282 a jejich vznik spojuje se starou obchodní cestou vedoucí ze středu území naší země do Saska. Další významnější město – Slaný – a jeho vznik datuje Hájek do roku 750, kdy zde Holot, služebník knížete Nezamysla, našel slaný pramen vyvěrající na úpatí Slánské hory. Ten zde skutečně je, i když dnes je naprosto zbavený soli. Výzkumy podzemních vod a zeminy však potvrdily, že by to kdysi mohla být pravda. V polovině 13. století však Hájek zmiňuje i Unhošť či Stochov (podle tehdejší lidové tradice kolébku sv. Václava), o kterém je však zmínka až z roku 1324 jako o malé vsi.

³ BENEŠ, Zdeněk a Josef PETRÁŇ. České dějiny: učebnice pro střední školy. 2. vyd. Praha: SPL - Práce ve spolupráci s nakladatelstvím Albra, 2001, 239 s.

⁴ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

Historická mapa Kladenska tak v 13. a 14. století zobrazuje jen malé zemanské statečky, tak aby mocensky nekonkurovali blízkému panovickému sídelnímu městu.⁵

Od vzniku Kladna a Slaného po povstání na Bílé hoře

První bezpečně doložená historická zmínka o Kladně pochází z počátku čtrnáctého století. Konkrétně z roku 1315. Jedná se o majetkový zápis vztahující se k jakémusi Vrchotovi z Kladna, který zde vlastnil ves a ve které snad i byla tvrz nebo dokonce více tvrzí.⁶ Kladenští z Kladna se pak i díky sňatkům dostali k lepším církevním funkcím. Bohuta z Kladna se stal kancléřem pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic a jako generální vikář ovlivňoval dokonce výstavbu pražské katedrály svatého Víta. Jako první ředitel stavby zde působil blízký Bohutův soused Bušek z Braškova, považovaný za nejvýznamnější osobnost Kladenska v předhusitských dobách. Jeho bustu dokonce zařadil Petr Parlér do portrétního souboru v triforiu katedrály. Na politický ani jiný rozvoj regionu to však bohužel nemělo vliv. Kladenští drželi moc nad Kladnem s přestávkami – během sporu mezi Václavem IV. a Zikmundem (kdy se postavili na stranu protikrálovské panské jednoty) a za vlády Jiřího z Poděbrad – až do roku 1543, kdy vymřeli po meči a podle závěti Zdeňka, vladyky Kladenského, převzal jejich majetek rytířský rod Žďárských ze Žďáru. Za jejich vlády bylo roku 1561 Kladno povýšeno na městečko a získalo právo užívat vlastního znaku. Jedna větev rodu, ačkoliv od Zdeňka velice vzdálená, je však zmiňována ještě v majetkových konfiskacích po Bílé hoře. Jistý Jan Kladenský z Kladna se měl zodpovídat z účasti na stavovských rebeliích a jeho dvorci v Černičkách hrozilo zabavení. Jan však před trestem uprchl do Uher.⁷

Mnohem důležitější roli než samotné Kladno tak mělo v historii dnešního Kladenska možná trochu paradoxně Slaný. To bylo od 14. století až dlouho do novověku největším městem a zároveň správním střediskem této oblasti. Vzniklo původně na místě dnešního Pražského předměstí, u brodu kterým přes Červený potok přecházela významná obchodní komunikace na Louny. Trhová osada, o které je první spolehlivá zmínka z roku 1262, se rychle rozrůstala a kolem roku 1300 již byla středověkým městem, které Václav II. vysadil magdeburským právem. Význam nově

⁵ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

⁶ KOVAŘÍK, Jiří. Urození kraje kladenského. 1. vyd. Praha: ORNA, 1996, 70 s.

⁷ Tamtéž

vybudovaného královského města pak jen stoupal. Jan Lucemburský a později i Karel IV. udělili městu řadu privilegií, které posílily jeho politickou a hospodářskou moc.⁸

Přes přízeň snad všech panovníků českých zemí té doby se po vypuknutí husitských revolucí královské město Slaný i s drtivou většinou svých obyvatel postavilo na stranu husitů. Vyhnání byli benediktínští kněží, kteří zde do této doby působili a namísto toho se zde začala tzv. podávat svátost oltářní pod obojí způsobou. Slánské oddíly podporovaly husitská vojska po celou dobu trvání revoluce a ani po její porážce se Slaný husitské ideologie nevzdalo. Dnes již kladenský region se tak rozdělil, neboť Vlašek z Kladna byl významným válečníkem na straně krále Zikmunda.⁹ Celé území se pak následkem pozemkového vlastnictví rozdělilo na scelená panství mezi několik sílících šlechtických rodů. Na východě to byl rod pánů z Kolovrat, sídlících od roku 1440 v Buštěvsi (dnes Buštěhradu). Na západ od nich to byli již zmiňovaní vladykové z Kladna, rozdělení na tři rody. Zdaleka nejsilnější však byl severněji sídlící rod Martiniců, pocházející původně ze Smečna. Skvělou historii rodu nastartoval svou kariérou Bořita, syn vůbec prvního známého Martinice Markvarta. Ten pronikl až mezi dvorskou šlechtu krále Jiřího z Poděbrad a coby člen poselstva se dostal i na francouzský dvůr. Rod Martiniců vytvořil během období feudalismu největší majetkový komplex na území dnešního Kladenska, do kterého od roku 1638 patřilo i Slaný. Až do roku 1789, kdy vymřel po meči, se jednalo o jeden z nejpřednějších šlechtických rodů v celé zemi.¹⁰

Oblast žila především z řemeslné výroby určené pro místní trh. Kromě již zmíněných sídel významných šlechtických rodů ji dále zajišťovaly i obce Velvary a Unhošť. Zatímco Unhošť byla téměř celá zničena během třicetileté války, Velvary se vyvíjely klidněji. Držely se většinou stranou od politického dění a až do roku 1848 spravovali zdejší pánové jedno z největších panství v okolí. Dominantní postavení v regionu však v celém předbělohorském období drželo řemeslně orientované město Slaný s 267 obývanými domy (údaj z roku 1598). Oproti tomu Kladno jich mělo pouze 36 a na rozdíl od Slaného nemělo ani vlastní hradby. Spolu s Unhoští a dalšími obcemi mělo Kladno v této době ještě charakter smíšený, tedy řemeslnicko-zemědělský. Naopak ve Slaném je v této době evidováno 21 různých řemesel. Co však bylo obyvatelstvu společné bylo náboženství, kde jasně převažoval novoutrakvismus.

⁸ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

⁹ KOVAŘÍK, Jiří. Urození kraje kladenského. 1. vyd. Praha: ORNA, 1996, 70 s.

¹⁰ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

Zároveň bylo zdejší obyvatelstvo na tehdejší poměry celkem dost vzdělané. Městské školy se zde vyvíjí již od 14. století – ve Slaném od roku 1364, v Unhošti od roku 1379. Zásahu na tom měl i fakt, že školy stejně jako radnice vedli většinou odchovanci pražské univerzity.¹¹

Od Bílé hory k průmyslové revoluci

Počátek českého stavovského povstání se váže ke dni 23. května 1618, kdy se udála pražská defenestrace, která sice v mnoha pramenech nese číslovku „druhá“, ale ve skutečnosti se jednalo již o třetí. K našemu regionu se tyto události vážou tím, že jedním ze dvou z okna vyhozených místodržících byl habsburský sympatizant Jaroslav Bořita z Martinic. Pád ovšem bez větších zranění přežil a uprchl ze země.¹² Slaný podporovalo povstání a na jeho podporu vyslalo asi 3 jízdní a 125 pěších žoldáků. To se může na první pohled zdát málo, ale na jejich žold vydalo město během dvou let přes 15 tisíc kop, což byla velká finanční oběť. Kapitulovalo až 12. listopadu 1620. Za tuto činnost samozřejmě město neslo následky. Roku 1623 bylo město za Martinicovu půjčku císaři na válečné výdaje nejprve dáno do zástavy a přes velký odpor dvorské komory bylo o patnáct let později Martinicům dědičně prodáno. To mimo jiné znamenalo, že se z královského města stalo městem poddanským i s robotní povinností. Následně Martinicům vydalo i všechna dříve obdržená královská privilegia a zpět už je nikdy nedostalo. Pozitivnější výsledek zaznamenali páni kladenští. Florián Jetřich ze Žďáru se totiž oženil s dcerou Jaroslava Bořity a roku 1619 s ní odjel na dlouhou cestu do jižního Německa a Itálie, čímž se vyhnul složité volbě mezi císařskou a stavovskou stranou a po návratu byl (patrně i díky své spřízněnosti s Martinici) povýšen do hraběcího stavu.¹³

Povstání i následující třicetiletá válka proměnily celé Kladensko ve zpustošenou krajinu, která se z válečných pohrom vzpamatovávala ještě dlouho potom. Ještě v předvečer bělohorské bitvy byla stavovským vojskem vypálena radnice v Unhošti. Polští kozáci z císařského vojska zase vypálili kladenský zámek a téměř celé městečko a druhý den zpustošili i Velvary. Při obléhání a dobývání Slaného se nepřetržitě střídaly různé vojenské oddíly a jen o třetinu obyvatel město přišlo následkem morové

¹¹ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

¹² BENEŠ, Zdeněk a Josef PETRÁŇ. České dějiny I: učebnice pro střední školy. 2. vyd. Praha: SPL - Práce ve spolupráci s nakladatelstvím Albra, 2001, 239 s.

¹³ KOVAŘÍK, Jiří. Urození kraje kladenského. 1. vyd. Praha: ORNA, 1996, 70 s.

epidemie v roce 1625. Kladno, Buštěhrad a Smečno zažily další drancování v roce 1631. Na svědomí ho mělo tentokráte saské protestantské vojsko, které původně přijelo bojovat proti císaři. Dvě švédská drancování zažilo Slaný (1639 a 1643). Zvláště devastující bylo to druhé, při kterém podle dobových záznamů shořelo 191 stavení, 4 bašty a Lounská brána.¹⁴ Švédské plenění postihlo i Velvary (1639) a z Unhoště před nimi obyvatelé dokonce na tři roky uprchli do křivoklátských lesů. Oproti tomu náboženské nepokoje se v našem kraji téměř neodehrávaly. Patrně pro nedostatek duchovenstva na venkově. Za zmínku tak stojí snad jen odchod 310 obyvatel nekatolického vyznání ze Slaného do Saska, kteří se však podle kronikářských záznamů do dvou let kvůli hmotné tísní stejně ke svému rozkradenému majetku vrátili.¹⁵

Během snah o obnovení předválečného stavu v regionu zažívá vrchol svého vládnutí rod Žďárských. Podle dochovaných záznamů mělo panství Kladno v roce 1662 téměř 2000 poddaných, žijících ve 42 vsích. Vrchnost měla 13 vlastních hospodářských dvorů a nejvíce vynášelo vaření piva a možná trochu překvapivě i rybníkářství. Obhospodařováno bylo 42 rybníků o rozloze 468 ha. Díky snesitelným robotním podmínkám se panství dokonce vyhnuly vzpoury poddaných, které se v našich zemích v 17. a 18. století objevovaly. V roce 1670 ale rod Žďárských vymřel po meči a prosperující panství se tak rozdělilo mezi pět dědiců, resp. dědiček. Velkou část panství později koupili benediktíni z pražského Břevnova, kteří vlastnili některé objekty (např. kladenský zámek) až do dvacátého století.¹⁶

Následující roky jsou pro region charakteristické poklesem významu měst. Výjimku tvořily snad jen Velvary, které nadále zůstaly královským městem a díky své výhodné pozici na frekventované obchodní cestě se rychle obnovovaly. Slánský a Rakovnický kraj se v roce 1714 slučují a krajským městem se do roku 1788 stává Rakovník. Znovu svobodným městem se Slaný stalo až roku 1794. V hospodářství na území dnešního Kladenska převažuje v tomto období stejně jako v minulosti řemeslnická malovýroba.¹⁷

---

¹⁴ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

¹⁵ KOVAŘÍK, Jiří. Urození kraje kladenského. 1. vyd. Praha: ORNA, 1996, 70 s.

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

Od průmyslové revoluce po 1. světovou válku

Takzvaná průmyslová revoluce se různými odvětvími lidské činnosti šířila postupně. Ve třicátých letech 19. století zasáhla i dvě odvětví, která dále zásadně ovlivnila vývoj celé námi sledované oblasti – těžbu uhlí a výrobu železa.¹⁸

První zmínky o těžbě uhlí v širším okolí Kladna pocházejí již z roku 1463 z okolí Malých Přílep u Berouna. V těsné blízkosti tehdejšího Kladna se uhlí hledalo ponejvíce u obce Vrapice (tehdy Buštěhradské panství), v místech dnešní vlakové stanice Kladno-Dubí, kde vystupovala na povrch nejproduktivnější kladenská sloj. Velkou těžbu zde ale začaly až dva nálezy bohatých slojí v letech 1772 a 1775. V období průmyslové revoluce začal jako první buštěhradským dolům konkurovat podnikatel Václav Černý, rodák z Tábora, který ve třicátých letech začal na Kladensku zakládat hlubinné doly. V roce 1835 zavedl jako vůbec první na dole jménem Šebestián parní stroj a do konce třicátých let dosáhl na dole pojmenovaném Ludvík hloubky 110 metrů, což byla na tehdejší dobu nevídaná hodnota. Tento přechod k těžbě ve větších hloubkách spolu s dalšími technickými zlepšeními (např. zdokonalení porubných metod) znamenal skutečný vznik uhelného průmyslu na Kladensku a v jeho důsledku také velký rozvoj celé této oblasti. Počínaje čtyřicátými léty se Kladnesko vyvíjelo ve významné průmyslové centrum.¹⁹

V souvislosti s právě popsány událostmi bych si dovolil učinit malý exkurz, který je však z hlediska regionu a jeho obyvatel zásadní. Na tomto místě se sluší zmínit dnes velmi známou postavu Jana Váni, „objevitele“ uhlí na Kladensku. Slovo objevitel je úmyslně uvedeno v závorce, neboť je za něj dnes mnohými považován, ačkoliv jak je již z předchozího odstavce patrné, ve skutečnosti tomu tak není. Váňa se narodil ve Felbabce u Hořovic 2. června 1811. Byl synem důlního dozorce a od dvanácti let také na různých dolech pracoval. Na Kladensko přišel jako zkušený horník až ve čtyřicátých letech 19. století, kdy se zde již dávno uhlí těžilo. Dne 1. listopadu 1846 však Váňa našel dva metry mocnou sloj, která se stala základem rozmachu báňského a jiného průmyslu v Kladně. Nebyl tak objevitelem uhlí na Kladně, ale „pouze“ prvním nálezcem mocnější sloje v této oblasti. V roce 1848 byl jmenován naddůlním a pověřen řízením hornických podniků společníků Novotného a Lanny. O čtyři roky později se stal

¹⁸ KVAČEK, Robert. České dějiny II: učebnice pro střední školy. 1. vyd. Praha: SPL - Práce ve spolupráci s nakladatelstvím Albra, 2002, 243 s.

¹⁹ Dobývání uhlí na Kladensku: historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve. 1. vyd. Zpracoval autorský kolektiv, řízený redakční radou. Ostrava: OKD, 2006, 751 s.

dokonce ředitelem společnosti. Zemřel v 53 letech, 27. června 1864 v Praze, ale pohřben byl na tehdejší kladenském hřbitově, na jehož místě dnes stojí divadlo. Slavný Váňův kámen, který je dnes součástí sousoší v parku kladenského gymnázia měl původně označovat ono místo, kde Váňa našel uhelnou sloj. V důsledku rozšiřování těžby a železáren se však musel několikrát stěhovat, až se dostal na své současné místo. Během svého působení se Jan Váňa zasloužil mimo jiné o rozvoj hornické hudby a zavedení hornických svátků na sv. Barborku.²⁰

S revolučním rokem 1848 pojí oblast Kladenska také jméno Frič. Josef František Frič, právník a politik, je totiž hrdě připomínaným slánským rodákem a jeho syn Josef Václav je zase oblíbený v Unhošti, kde jeho otec působil nějaký čas jako právník. Jinak je však tento rok pro Kladno důležitý snad jen zrušením poddanství, což ulevilo poměrům ve vesnicích rozsetých po okolí. Hrdé národní gardy, které se ve městech tvořily a které během červencového pražského povstání táhly Praze na pomoc se totiž většinou jen neslavně vrátily zpět. Většinou se otočily ještě na půli cesty. Takovéto případy jsou známy z Velvar, Kolče, Buštěhradu i Slaného.²¹

Následující období, označované také jako „Bachovský absolutismus“, je obecně spojováno s obdobím politického útlaku. Pro Kladensko však znamená jedno z nejlepších období historie, neboť se začíná naplno rozvíjet železářství. Kladno a jeho okolí rychle roste a začínají se zde vytvářet průmyslové zóny stejně jako nová a silná vrstva obyvatel – horníci a hutníci. Historik Josef Mottl v roce 1856 v úvodu své studie o dějinách Kladna napsal: „*Není tomu ani patnácte let, co skoro nikdo o něm (tj. o Kladně) v Praze nevěděl... nyní ale žádný rodák své Kladno neopouští; naopak na sta a na tisíce cizích sem přichází, dům na dům staví, město své vlastní trhy má a svým průmyslem vždy větší známosti přichází. Sousedé nyní Kladno pilně navštěvují, Pražané se při jeho uhlí hřejí, fabriky v něm pracují, ano i Vídeň a Drážďany s Magdeburkem si o něm povídají, že s ním drahou železnou ve spojení vejdou, ale nejenom palivem, ale i železem zásobiti se budou.*“²² Kladno se skutečně mění v moderní průmyslové město, ačkoliv na svoje povýšení na město si muselo počkat až do roku 1870. Ne nadarmo je někdy označováno jako „český Manchester“. Ještě v roce 1814 mělo Kladno pouhých 655 obyvatel. V roce 1869 to bylo již 10 199 obyvatel a v roce 1880 dokonce 14 085 obyvatel. Stejně závratně vzrostl i počet domů. Z původních 156 v roce 1814 na 1 253 v

²⁰ Dobývání uhlí na Kladensku: historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve. 1. vyd. Zpracoval autorský kolektiv, řízený redakční radou. Ostrava: OKD, 2006, 751 s.

²¹ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

²² Tamtéž

roce 1880. A to vše ještě před jednou z nejzásadnějších událostí – založení Poldiny hutě rakouským podnikatelem Karlem Wittgensteinem v roce 1889.²³

„Poldovka“, jak se podniku říkalo a říká dodnes, se rychle stala ve svém odvětví jedničkou. Její symbol – profil ženské hlavy s hvězdou – se stal v roce 1893 ochranou známkou ocelí Poldi a později i symbolem nového podniku – Spojených oceláren n.p. Huť byla zaměřená na výrobu ušlechtilých ocelí a již v prvním desetiletí dvacátého století patřila mezi nejlepší světové výrobce v tomto oboru. Od počátku se snažila orientovat na zpracování vyrobených ocelí ve vlastních mechanických provozech (pérovně, nástrojovně, obrobně hřídelí). Ještě před 1. světovou válkou narostla obchodní síť Poldi do všech významných evropských center. Podnik rychle reagoval na všechny změny, které přinesla technická revoluce z přelomu století, ať už se jednalo o vývoj vlastních ocelí nebo zavádění nových technologií. Jako první v českých zemích se právě zde v roce 1908 začaly užívat v procesu výroby oceli elektrické pece. V roce 1909 se zde začínají vyrábět automobilové a letecké hřídele a jen o rok později spatřuje světlo světa jedna z nejvýznamnějších značek, jedna z prvních nerezavějících ocelí, která se následně stala celosvětovým pojmem – Poldi Anticorro. Během první republiky měla Poldi ve výrobním programu na 300 značek nástrojových, konstrukčních a nerezavějících ocelí, které vyvážela do celého světa. Mimo jiné i na stavbu známého přístavního mostu Harbour bridge v australském Sydney či na konstrukci speciálního rychlostního automobilu, který jako první překonal rychlost 500 km/h. Hotové výrobky, které zde vznikaly, našly uplatnění snad ve všech odvětvích lidské činnosti od potravinářství přes motorické součástky až po zdravotnictví. Současně s politickým vývojem v Evropě pak ve 30. letech 20. století stoupal i význam Poldi pro obranu státu. Svou činností tak Poldina huť zcela zastínila svého dávného konkurenta a druhou kladenskou železářnu, stárnoucí PŽS (Pražsko-železářskou společnost).²⁴ Trochu ve stínu tohoto bouřlivého vývoje se mezitím rozrůstal i další významný kladenský podnik – Kablo. Ten vznikl z malé dílny na výrobu drátěných lan, kterou pro vlastní potřeby zřídily Státní dráhy v Brandýsku. V šedesátých letech 19. století se však výroba přestěhovala na důl Thinnfeld a od té doby podnik rostl a taktéž jeho výrobky se vyvážely do mnoha zemí světa. V roce 1920 začalo Kablo vyrábět i kabely a další izolované materiály pro elektrotechnický průmysl a v této době se také dostalo do sporu s německým Mercedesem, kterému logo firmy (průřez trojpramenným kabelem) příliš

²³ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

²⁴ KOVAŘÍK, Jiří. Proměny: z historie kladenských hutí. 1. vyd. Kladno: Poldi SONP, 1982, 120 s.

připomínalo jejich logo – trojcípou hvězdu v kruhu. Mercedes, který také měl v té době ve svém výrobním portfoliu kabely a vodiče, ale prohrál a po drobné úpravě byla tato značka úspěšně registrována.²⁵

Prudký rozvoj nejbližšího okolí Kladna zastínil v tomto období dosud dominantní Slánsko, přestože ani tento region ve vývoji nijak nezaostával. Ačkoliv v této části námi sledovaného území stále převládalo zemědělství a s ním spjatý potravinářský průmysl (zejména cukrovarnický), z jihu sem začal zčásti pronikat kladenský uhelný průmysl a ve Slaném se usadil průmysl textilní (přádelna bavlny). Nejdůležitějším průmyslovým podnikem byl ale patrně závod firmy Bolzano, Tedesco a spol., který se od roku 1872 rozrůstal ve velkou strojírnou, slévárnu, kotlárnou a výrobu drátěných lan. Za první republiky závod změnil majitele i název a pod hlavičkou Českomoravská-Kolben-Daněk a.s. fungovala až do roku 1949 (pak závod dostal jméno Jana Švermy).²⁶

Kladno se pomalu ale jistě stávalo centrem regionu. V roce 1893 zde bylo zřízeno okresní hejtmanství pro obvod Kladno a Unhošť a v roce 1898 získalo od panovníka titul „královského horního města“. Souběžně se samotným Kladnem rostly i okolní obce a vesnice v okolí dolů, které jsou dnes z velké části městskými částmi současného statutárního města Kladna (např. Kročehlavy, Dříň a další). Oproti tomu Slaný bylo ve svém rozšiřování značně limitováno starou středověkou zástavbou. Další význačnější obce jako Unhošť či Velvary zůstávaly od tohoto ruchu stranou. Jinak byl předvečer první světové války na Kladensku ve znamení stávek a boje dělnické vrstvy za svá práva a jistoty. Kladenští patřili v tomto směru k nejaktivnějším a nejvytrvalejším. Konec konců, tato vlastnost jim byla charakteristická i v obdobích následujících. Do popředí zde vystupuje především jméno Ladislava Zápotockého, otce budoucího komunistického prezidenta Antonína Zápotockého. Zápotocký byl velmi činný v organizačních činnostech a podílel se výrazně i na vycházení různých regionálních a oborových periodik (ale k tomu se dostaneme v kapitole věnované přímo vývoji médií).²⁷

První světová válka přinesla další velké navýšení výroby jak v kladenských hutích tak i v té slánské. Jinak válka samozřejmě nic pozitivního nepřinesla. Státní zřízení se pomalu hroutilo. Přímý vliv na tyto události zřejmě kladenský region neměl,

²⁵ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

²⁶ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

²⁷ Tamtéž

nicméně dobové záznamy hovoří o Františkovi Kouckém z Hnidous, který byl údajně jedním z vůdců vzpoury námořnictva v boce Kotorské, za což měl být spolu s dalšími následně 11. května 1918 v Pulji popraven.²⁸

Od první republiky po 2. světovou válku

Období tzv. první republiky je na Kladensku ve znamení dalšího rozvoje průmyslu. Poldi má své filiálky a obchodní zastoupení již ve 39 zemích světa a její další expanzi nezastaví světová hospodářská krize nýbrž až nacistická okupace Československa. Poldina huť se dostala do područí největšího říšského koncernu Hermann Göring Werke a jejím hlavním úkolem bylo dodávat ocel zbrojnímu průmyslu. PŽS zase ovládl koncern Mannesmann Röhrwerke, který diktoval dodávky za značně nevýhodných podmínek a výsledkem bylo velké zadlužení této společnosti.²⁹ Zároveň je toto období i ve znamení silného vlivu levice a to v celém kladenském regionu. Důkazem toho budiž, že jen zde byla povolena existence tzv. dělnických rad, které vznikaly po vzoru ruských sovětů. Autorita těchto orgánů byla tak silná, že je respektovaly i oficiální státní úřady. Síla dělnického hnutí se naplno ukázala při prosincové generální stávce roku 1920. Stanné právo, vyhlášené vládou, našlo své uplatnění především na Kladensku, které bylo jedno z nejvíce radikálních ohnisek v zemi. Bohužel se mu nevyhnuly násilnosti. Dělnické rady a revoluční výbory obsazovaly státní a obecní úřady stejně jako velké výrobní závody a dokonce se i ozbrojovaly. Odpor dělnictva a jeho snaha o převzetí moci však byla zlomena nasazením armády a členové dělnických rad i revolučních výborů byli pozatýkáni. V soudním procesu pak byla tato skupina lidí v čele s Antonínem Zápotockým odsouzena k několikaměsíčním trestům. Nejvyšší trest dostal právě Zápotocký, konkrétně 18 měsíců.³⁰

I přes porážku v prosincové generální stávce levicové myšlenkové proudy v Kladně neutichaly a ono označení „Rudé Kladno“ začínalo získávat kromě původního romantického významu spojeného s barevným oparem vznikajícím při výrobě oceli také svůj druhý a dnes bohužel známější pejorativní význam. Po vzniku Komunistické strany

²⁸ KVAČEK, Robert. České dějiny II: učebnice pro střední školy. 1. vyd. Praha: SPL - Práce ve spolupráci s nakladatelstvím Albra, 2002, 243 s. Učebnice pro střední školy (Práce). ISBN 80-862-8748-3.

²⁹ KOVAŘÍK, Jiří. Proměny: z historie kladenských hutí. 1. vyd. Kladno: Poldi SONP, 1982, 120 s.

³⁰ KVAČEK, Robert. České dějiny II: učebnice pro střední školy. 1. vyd. Praha: SPL - Práce ve spolupráci s nakladatelstvím Albra, 2002, 243 s.

Československa v květnu 1921 byla jedna z prvních stranických organizací založena právě v Kladně a zanedlouho následovaly další ve Slaném, Unhošti a dalších obcích. Zdejší stranické organizace byly velmi produktivní ve vychovávání politických činitelů celorepublikové úrovně (senátoři, poslanci), z nichž kromě Zápotockého nejvíce vyčníval rodák z Velké Dobré a pozdější nechvalně proslulý ministr vnitra Václav Nosek (1892-1955).³¹

Mobilizace, která byla v tehdejším Československu vyhlášena v září 1938, měla na Kladensku velký ohlas. Přes tento region procházel vnitřní pás opevnění, jehož úkolem bylo chránit v případě potřeby naše hlavní město. Několik málo z těchto betonových pevnůstek (tzv. řopíků) se dochovalo do dnes. Jednu z nich, nacházející se ve Smečně, je možné si prohlédnout i zevnitř. Mnichovská dohoda ale toto nadšení zase rychle zchladila. I přes vyhlášení protektorátu vládla na Kladensku na tehdejší poměry v zemi celkem klidná atmosféra. Tedy až do doby, kdy v noci ze 7. na 8. června 1939 zastřelili dva kladenští studenti německého strážmistra Wilhelma Kniesta. Nad Kladnem bylo vyhlášeno stanné právo, byla mu uložena pokuta půl milionu korun a bylo zatčeno a uvězněno 180 lidí ze všech vrstev společnosti, včetně dosavadního zastupitelstva. Věznění byli v Brně na Špilberku, kde také někteří z nich zemřeli. Jedním z prvních byl dosavadní starosta František Pavel, který nevydržel tlak svých vězňů a zasebevraždil se skokem z okna.³²

Navzdory těmto událostem se Kladno stalo lokálním centrem nacistické okupační správy. Skutečně těsně vedle sebe tak zde působily jak okupační síly, tak ilegální odboj. Kladno bylo až do roku 1942 sídlem úřadu vrchního zemského rady (kdy byl zrušen) – Oberlandrat. Spadaly pod něj okresy Kladno, Slaný, Rakovník, Louny, Beroun a od roku 1940 i Kralupy nad Vltavou a Roudnice nad Labem. Od 1. října 1939 zde fungovala také služebna gestapa, kterou řídil neblaze proslulý Harald Wiesmann. Situace se nejvíce zhoršila po atentátu na Reinharda Heydricha 27. května 1942. Ačkoliv se symbolem odplaty staly Lidice, obec na dohled od Kladna, nebyly to zdaleka jediné oběti. První „provinilci“ byli popraveni již 1. června v lese Krnčí u Kladna a mnoho dalších na popravišti v Praze Kobylisích. Přestože řada těchto lidí byla vězněna dávno před zmíněným útokem, podle svých vězňů atentát schvalovali a tak za to zaplatili. 10. června se pak odehrál známý smutný příběh Lidic, na jehož konci zůstalo

³¹ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

³² František Pavel. Kladno minulé [online]. 25. 12. 2007 [cit. 2012-01-09]. Dostupné z: <http://www.kladnominule.cz/pribehy/smutny-osud-starosty-pavla>

na místě 192 mrtvých mužů ve věku od 15-ti do 84 let a to včetně těch, kteří byli tou dobou na noční směně v šachtách a hutích, neboť ti po tom hrůzném zjištění údajně sami přišli na služebnu gestapa. Ženy byly po krátkém věznění odděleny od svých dětí a umístěny do koncentračních táborů (většinou do Ravensbrücku) a děti, které nebyly vhodné k poněmčení byly zplynovány.³³

Ani další průběh války nebyl pro Kladno nijak příznivý. Nevyhnulo se mu ani bombardování. Častým cílem bylo nádraží a tím pádem i okolní domy, stejně jako vlaky mířící do a z města. 12. září 1944 svrhla dvě americká letadla jako odpověď na palbu z německého kulometu bomby na les u kostelíka sv. Jana ve Dříní, kam se během války po vyhlášení náletu uchýlovalo množství dělníků z Poldiny hutě. Výsledkem byli desítky mrtvých a raněných. Obrat nastal až s vlnou příznivých zpráv o pádu říše. Akce, které by se již daly považovat za povstání, začaly na Kladensku již večer 4. května odstraňováním německých nápisů. Povstání začali jak jinak než zaměstnanci Poldiny hutě a sousední PŽS, kteří po odzbrojení stráží převzali podniky. Výsledkem toho bylo, že 8. května odešla kladenská německá posádka majora Brauna za doprovodu českých důstojníků až na tehdejší hranice Protektorátu Čechy a Morava. Ve Slaném byla situace odlišná. Zdejší velitel major Reinhardt se zavázal do povstání nezasahovat, avšak 7. května byl nahrazen příslušníkem SS a německé oddíly obsadily některé veřejné budovy, kterých se nechtěly vzdát ještě 8. května večer. Bohužel, i při odchodu německých vojsk, který však postupem času připomínal spíše bezhlavý úprk, padlo za obětí řada nevinných civilistů, kteří se nějakým způsobem ocitli v blízkosti nacistických jednotek. První sovětské tanky se v kladenském okrese objevily na silnici k Třebízi v nočních hodinách 8. května 1945. Patřily k 4. tankové armádě generálplukovníka D.D. Leljušenka. Ještě před půlnocí, po krátkém střetu s Němci, vstoupily do Slaného. Kladnem projely první sovětské tanky ve směru od dnešního Švermova v ranních hodinách 9. května.³⁴

Kladensko od 2. světové války do roku 1990

Konec války neznamenal v životě Kladenska jen samé radosti, ale přinesl s sebou také množství problémů. Desetiletí budovaná obchodní síť byla nyní zcela zprůtrhána, zásoby prakticky neexistovaly, výrobní zařízení byla opotřebovaná,

³³ PĚNIČKA, Alois. Kladensko v boji za svobodu. 1. autoris. vyd. Praha: SNPL, 1953, 197 s.

³⁴ Tamtéž.

zadluženost byla již téměř neúnosná a v neposlední řadě chyběl dostatek zaučených pracovníků a hutních odborníků. Znárodnovacími dekrety prezidenta Edvarda Beneše ze dne 24. října 1945 zanikly dosud samostatné akciové společnosti Poldina huť a PŽS, jejichž spojením vznikl základ Spojených oceláren n.p. se sídlem v Kladně. Do tohoto podniku patřilo 30 závodů v Čechách, na Moravě a na Slovensku a v roce 1948 se celkový počet další vlnou znárodnování rozrostl až na 48 závodů na výrobu železa, ušlechtilých i neušlechtilých ocelí a kovozpracujícího průmyslu (např. šroubárny, drátovny, válcovny trub, apod.). Tento stav však vydržel jen do roku 1952, kdy se po osamostatnění pobočných závodů pod hlavičkou SONP skrývaly opět jen obě kladenské hutě, ačkoliv PŽS po přejmenování v roce 1946 už se jménem Huť maršála Koněva.³⁵

Průmyslový život regionu se však i přes obtíže rozjel na plné obrátky. Na vysoké peci č. II PŽS se první mírová tavba uskutečnila již 15. května a do Kladna postupně opět přicházelo za práci a slušnými výdělky mnoho lidí. Ne všichni zde však byli dobrovolně. Po politických změnách, které v Kladně předznamenaly již první poválečné volby v roce 1946 a ve kterých získali komunisté jasnou většinu, sem byli posíláni i političtí vězni a „buržoazní živly“. Tak se do kladenských hutí dostal mimo jiné v roce 1949 i Bohumil Hrabal, který atmosféru Poldovky zachytil ve svých dílech Skřivánci na niti, Jarmilka a dalších.³⁶

Po roce 1945 se mění také správní rámeček Kladenska. 1. února 1949 dochází následkem nového krajského zřízení ke zmenšení okresu Kladno o několik obcí v jižní části, které byly přiřazeny do okresu Beroun a Praha-Západ. Od Slaného do něj ovšem přibýly obce Hnidousy a Motyčín, později sloučené v obec Švermov (od roku 1980 kladenská městská část) a také Vinařice. Ještě více změn se však odehrálo při reorganizaci správní struktury provedené k 1. červenci 1960, kdy byl celý starý okres Kladno spojen s celým okresem Slaný a zároveň k němu byla připojena řada obcí ze sousedních okresů Nové Strašecí a Kralupy nad Vltavou. K malé korektuře dochází ještě v roce 1974, kdy byly (opět k 1. červenci) obce Červený Újezd, Ptice a Úhonicе začleněny do okresu Praha-Západ. Dlouholetý proces integrace regionu tak konečně získává stálejší podobu. Zároveň se Kladno stává centrem této oblasti už i na papíře. Kladensko má v této době 692 km² a v roce 1983 zaznamenává 153 788 obyvatel. Je tak jedním z nejhustěji obydlených okresů ve Středočeském kraji. Jednoznačně zde převažuje průmyslová výroba a to ve všech odvětvích. Vedle dominantní těžby uhlí a

³⁵ KOVAŘÍK, Jiří. Proměny: z historie kladenských hutí. 1. vyd. Kladno: Poldi SONP, 1982, 120 s.

³⁶ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

produkce železa se zde nachází i významný průmysl strojírenský, chemický, spotřební, potravinářský a stavební. Region reprezentují především Kamenouhelné doly Kladno, Poldi SONP Kladno, Kablo Kladno n.p., ČKD Švermovy závody Slaný n.p., Bateria Slaný n.p., Kovohutě Velvary n.p. a Chemopetrol Neratovice - Spolana Velvary.³⁷

Přesně opačný směr než vzkvétající národní podniky zaznamenali v tomto období drobní podnikatelé, průmyslníci a živnostníci. Únor 1948 odstartoval jejich totální likvidaci. Znamý kladenský obchodní dům Frank byl zabrán přesně 25. února. V prosinci téhož roku byl ustaven Svaz československých živnostníků a členství v něm bylo povinné všem, kdo by snad chtěli podnikat. Svaz se ovšem s koncem roku 1952 rozpadl. Kladenská hlavní třída (dnes T.G. Masaryka), dříve bohatá na krámky různých druhů se proměnila. Jména majitelů se změnila v nápisy Jednota, Pramen, Narpa, RaJ, Okresní podnik služeb a další. Bylo samozřejmě možné nalézt výjimky potvrzující pravidlo, ale to bylo spíše jen na vesnicích a jednalo se jen o prakticky bezvýznamné soukromé živnosti jako mandlování prádla nebo cukrářství Václava Šefčíka v Unhošti. I ty však živořily. Likvidace byla vskutku důkladná a hluché místo v živnostenské tradici bylo tak velké, že se po změně režimu v roce 1989 jen málokdo z potomků původních slavných kladenských živnostníků odvážil na tradici svých předků navázat. Jako příklad uveďme prodejnu kávy, čaje a likérů Miroslava Porazila, která navazuje na tradici obchodu s koloniálním zbožím Josefa Porazila, uvedeného v adresáři od roku 1905-6, či parfumerii Jiřího Janouta, navazující na tradici z roku 1911. Bohatá podnikatelská historie Kladenska tak v tomto období končí.³⁸

Politický život Kladenska až do roku 1989 nevyčnává tak jako v dobrách nedávno minulých. V roce 1968 bylo rozhodnuto o výstavbě elektroocelárny a válcovny na Dříní, která byla stavěna především pro výrobu statisíců tun oceli pro trh v Sovětském svazu a to bez ohledu na finanční a energetickou náročnost výroby. Tento závod měl nahradit modernizaci starých hutních provozů, které prý již nemohli konkurovat těm v Ostravě a Košicích. Spuštění provozu na Dříní bylo oslavováno a dobře posloužilo politické propagandě. Definitivní vyhasnutí kladenských vysokých pecí 31. října 1975 už ale tolik slávy nevzbuzovalo. Spíš jen předznamenalo osud kladenských oceláren a v podstatě celého Kladenska po roce 1989. Přesto ještě v této době Poldovka táhne Kladensko a díky jejímu provozu vznikají kulturní domy,

³⁷ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

³⁸ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

kladenský krytý plavecký stadion a další. Ke konci osmdesátých let začíná slábnout i těžba uhlí, která se přesunuje stále blíže ke Slanému a v devadesátých letech začne docházet k postupnému zavírání všech dolů.³⁹

Změnami v tomto období procházelo i v regionu minoritní zemědělství. Ani zde nebyl vývoj příznivý k menším zemědělcům. Kolektivizace měla za výsledek 33 jednotných zemědělských družstev v roce 1949 a do konce padesátých let byla takto přerozdělena v podstatě veškerá zemědělská půda na Kladensku. Postupným slučováním a specializací probíhající především v sedmdesátých letech se však celkový počet snižoval a v roce 1978 zde hospodaří už jen 7 velkých JZD s průměrnou výměrou 3 854 ha a 2 státní statky o průměrné výměře 9 500 ha.⁴⁰

Kladensko již neprochází bouřlivým vývojem. Navenek se tváří klidně, jako opora režimu. Postupně se stále více modernizuje. Vznikají nové obchodní domy, rozšiřují se služby, vznikají nová zdravotnická zařízení, probíhá výstavba silničních sítí. Vznikem nových podniků z různých odvětví se Kladensko snaží být co nejvíce soběstačné. V roce 1952 je dokončena Klíčavská přehrada a buduje se vodovodní síť do všech koutů regionu, ve kterém byly do té doby veřejné vodovody jen ve třinácti obcích. O dvaadvacet let později se přidává ještě zdroj z Mělnické Vrutice. Okres Kladno v této době nebyl patrně vzhledem k poměrům v zemi špatným místem k žití. Svědčí o tom i průměrná výše důchodu, která byla o 244 Kčs vyšší než celorepublikový průměr. Svou zásluhu na tom měl nepochybně průmyslový charakter okresu.⁴¹

---

³⁹ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. Kladensko. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

Kladensko v letech 1990 až 2000

Kladenský okres se v námi sledovaném období rozprostírá v územních hranicích stanovených během správní reorganizace v roce 1960. To do něj byl začleněn okres Slaný a také části zrušených okresů Nové Strašecí a Kralupy nad Vltavou. Celkově tak vznikla oblast o rozloze 692 km². Počet obcí se od již zmíněného roku 1960 několikrát změnil. Jen v posledním desetiletí dvakrát. Z 96-ti obcí v roce 1990 na 99 obcí v roce 1992 a o dalších dva roky později se počet zaokrouhlil na rovných 100. Z tohoto počtu je 7 měst – Kladno, Slaný, Velvary, Unhošť, Stochov, Buštěhrad a Smečno. Zvýšení celkového počtu obcí nebyl zapříčiněn zakládáním nových sídel ani rozšiřováním hranic okresu, ale osamostatňováním se původních částí větších obcí. Ve Středočeském kraji je v této době podle počtu obcí čtvrtý největší, po okresech Mladá Boleslav, Příbram a Benešov. Právě ve městech žije největší část obyvatel okresu, konkrétně 68,7%. Velký podíl na tom má však Kladno, kde žije 47,7% celkové populace.⁴² Z hlediska výroby se jedná o okres zemědělsko-průmyslový, přičemž zemědělská produkce je více soustředěna v severovýchodní části, kde území okresu navazuje na polabskou nížinu. Průmyslová výroba je soustředěna především v Kladně, ve Slaném a jejich okolí.

Hospodářství

Průmysl

Rozpad a postupný zánik ocelářského gigantu Poldi, který se v těchto letech děje, negativně ovlivnil celý okres v mnoha ohledech. Nejvíce znatelné to však samozřejmě bylo v oblasti hospodářství. Důvodů bylo několik – rozpad trhu ušlechtilých ocelí v rámci bývalé RVHP, problémy tuzemského strojírenství a v neposlední řadě také naprostý nezájem tehdejších politických špiček udržet na Kladensku hutní výrobu. Situaci ještě zhoršila nepovedená privatizace, při které získala významný podíl společnost Bohemia Art, pod jejímž vedení však došlo pouze k útlumu výroby a nárůstu dluhů vůči státu i soukromým subjektům. Všechny podniky skupiny Poldi (Poldi ocel s.r.o., Huť Poldi - Ušlechtilé oceli s.r.o., Konstrukční oceli Poldi s.r.o.,

⁴² KRAJNÍK, Stanislav a Miroslav OLIVERIUS. Územněsprávní vývoj okresu Kladno (1960-1995). Kladno: Okresní úřad, 1995.

Poldi Steel a.s.) tak skončily v konkurzu.⁴³ O oživení likvidovaného podniku Hut' Poldi - Ušlechtilé oceli se v roce 1997 sice pokusila společnost Železářny Hrádek a.s., ale nakonec neúspěšně. V roce 1999 vstoupila do Poldi německá společnost Sholz Stahlzentrum Ost, ale ta se soustředovala především na likvidaci nerentabilních provozů v obrovském areálu. Zcela zachránit se tak povedlo jen válcovnu na Dříní, kam v roce 1998 přišla společnost Třinecké železářny.⁴⁴ Ocel se na Dříní válcuje dodnes. Dominantou obřího průmyslového areálu bývalých hutí (dnes Průmyslová zóna Kladno - východ) se stal projekt kladenské teplárny společnosti ECK Generating. U jižního kraje Kladna vyrůstá ke konci desetiletí i nová průmyslová zóna, kde se usidlují především zahraniční firmy, jejichž činnost v budoucnu znovu nastartuje ekonomiku regionu (Showa Aluminium, Lego, Dr. Oetker, Celestica a další).

Poldovka, která ještě na počátku devadesátých let zaměstnávala 20 tisíc lidí, z toho 6 tisíc vlastních zaměstnanců, 4 tisíce lidí v provozech přímo spjatých s hutěmi a dalších 10 tisíc lidí s Poldovkou přímo spolupracovalo. Pomocí dalších vazeb bylo s hutí spjato přibližně 50 tisíc lidí. Ocelářský gigant se v rozmezí let 1990 a 2000 rozpadl na 15 soukromých firem, zaměstnávajících celkem 2692 lidí.⁴⁵ Díky velkému propouštění se značná část obyvatel dostala do finančních potíží, což negativně ovlivnilo střední a menší podnikatele a i mnozí z nich se tak dostali do problémů, vedoucích k ukončení jejich živnosti. A devadesátá léta 20. století znamenala konec i pro druhý nejdůležitější pilíř regionu – těžbu nerostných surovin. Již 30. června 1990 byl uzavřen důl Zápotocký. Útlumový program si v roce 1995 vyžádal sloučení oblastních závodů Důl Kladno a Důl Tuchlovice v jeden s názvem Kladenské doly, o.z. Libušín. Další utlumení těžby vedlo k uzavření dolů Mayrau (dnes je zde hornický skanzen, pozn. Autora) a Ronna na konci června 1997. Na konci námi sledovaného období fungovaly už jen dva doly – Důl Kladno (u Libušína) a Důl Tuchlovice (u Tuchlovic), ale i zde už minimální těžba během pár let skončila.⁴⁶

Podobný osud jako kladenskou Poldi čekal i strojírenský podnik ČKD Slaný, který se rozpadl na řadu soukromých firem, mezi nimiž v areálu dominuje německá společnost F.X. Meiller. Právě na Slánsku je nyní strojírenství soustředováno. Chemický průmysl v regionu zastupuje Velvana Velvary, vyrábějící průmyslovou chemii a autochemii.⁴⁷

⁴³ STEHLÍK, Marko. Poldovka a vládní tunely. Zvoleněves: Red Field, 2008, 152 s.

⁴⁴ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ Dobývání uhlí na Kladensku: historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve. 1. vyd. Zpracoval autorský kolektiv, řízený redakční radou. Ostrava: OKD, 2006, 751 s.

⁴⁷ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

Zemědělství

Ačkoliv zemědělství na Kladensku nemá dominantní postavení, bylo by hrubou chybou domnívat se, že hraje v tomto regionu nedůležitou roli nebo dokonce že je bezvýznamné. V roce 1999 se zemědělská půda v okrese rozkládala na celkem 48 549 ha, z toho 43 898 ha byla půda orná. A k tomu připočteme ještě 12 000 ha půdy lesní.⁴⁸ Oblast zemědělství prodělala po roce 1989 drastickou změnu, především v souvislosti se změnami vlastnických struktur (rozpad Jednotných zemědělských družstev). Před tímto obdobím obhospodařoval stát 96% celkové výměry zemědělských pozemků. V tomto období na 39% půdy hospodaří 17 právnických osob (zemědělská družstva a další společnosti) a na zbytku hospodaří kolem 200 různě zaměřených soukromých zemědělců.⁴⁹

Změn dostala i oblast zpracovatelská. Dosud hlavní podnik v tomto oboru, Masokombinát Kladno, zanikl a na jeho místo nastoupily menší podniky v obcích kolem Kladna. Zanikla i Slánská mlékárna a mléko tak putuje ke zpracování mimo okres. Ve Slaném však začal fungovat nový podnik Ekofrukt, zabývající se zpracováním ovoce a výrobou müsli tyčinek Twiggy.⁵⁰

Obyvatelstvo

Dnešní obyvatelstvo kladenského okresu zde z velké části nemá své historické kořeny. Lidé sem ve velkém začali přicházet až s rozvojem průmyslu v této oblasti, především tedy za prací. Tento jev je možné sledovat hlavně od padesátých let 19. století. Oproti tomu dnes se sem stěhují hlavně lidé z Prahy kvůli většímu klidu a především nižším životním nákladům. Okres Kladno mezi roky 1990 a 2000 má 150 361 obyvatel, z nichž většina – 103 276 – žije v některém ze sedmi měst, jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly. K 1. lednu 1999 jich bylo nejvíce evidováno v Kladně, přesně 71 680 obyvatel. Až daleko za ním následuje Slaný s 15 725 obyvateli. Dále

⁴⁸ KRAJNÍK, Stanislav a Miroslav OLIVERIUS. Územněsprávní vývoj okresu Kladno (1960-1995). Kladno: Okresní úřad, 1995.

⁴⁹ VEVEŘOVÁ, Kateřina. Demografická charakteristika mého okresu: seminární práce. Kladno: K. Veverová, 1998.

⁵⁰ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

Stochov – 5 306, Unhošť – 3 611, Velvary – 2 936, Buštěhrad – 2 263 a Smečno – 1 755 obyvatel. Zbytek, 47 085 obyvatel, žije v jedné z 93 zbylých obcí v okrese.⁵¹

Co se národnostního složení týče, není Kladensko, ani přes svou blízkost k hlavnímu městu, tak různorodé jako Praha. Z celkového počtu obyvatel se 95,3% (142 254 lidí) hlásí k národnosti české, 2,8% k národnosti slovenské (4 219 lidí). Ostatní národnosti mají zastoupení jen ve stovkách či dokonce desítkách lidí. K romské národnosti se hlásí 0,6% obyvatel, k moravské a maďarské shodně 0,3%. Německá, polská, ukrajinská a bulharská národnost je zde zastoupena shodně 0,1% obyvatel. Zbytek tvoří buď jedinci hlásící se k nějaké jiné minoritě nebo svou národnost neuvedli.

⁵²

Z celkového počtu obyvatel je 58,8% v produktivním věku. Největší část z této skupiny lidí pracuje v průmyslu, přesně 54,2%. Následuje zemědělství – 8,2%; obchod – 7,9%; stavebnictví – 5,7%; školství – 4,8%; zdravotnictví – 4,2%. Za prací mimo okres denně dojíždí 10 286 lidí, z toho 5 456 žen a 3 537 studentů. Do regionu denně přijede jen 4 054 lidí, z toho 1 253 žen a 2 302 studentů. Opačný poměr panuje v případě velkých měst Kladna a Slaného, kam naopak více lidí dojíždí.⁵³

Vzhledem k již zmíněnému úbytku pracovních míst, ke kterému došlo v důsledku zániku nebo restrukturalizace některých podniků, je v okrese míra nezaměstnanosti obecně vyšší, než v celorepublikovém měřítku. V roce 1994 to bylo 5,2%. V roce 1997, kdy byl vyhlášen konkurz na hut' Poldi se tato hodnota zvedla 7,9%, což je o 4% vyšší, než tehdejší celorepublikový průměr. V rozložení nezaměstnanosti v okrese však panují velké rozdíly. Nejvyšší míru nezaměstnanosti vykazuje Kladno a jeho spádová oblast, konkrétně 10,58%, zatímco spádová oblast Slaného nebyla vývojem událostí kolem oceláren a dolů tolik zasažena. Bez větších problémů tohoto druhu je i okolí Velvar, především díky fungující chemičce Velvana. V budoucnu se ale bude míra nezaměstnanosti v regionu snižovat.⁵⁴

Míra nezaměstnanosti ovlivňuje i statistiky v oblasti kriminality. Především v zaniklých průmyslových zónách a jejich okolí, kam se stěhovali lidé za práci o kterou v této době přišli, je patrný nárůst trestné činnosti. Jedná se hlavně o delikty spojené s oslabením kupní síly této vrstvy obyvatel. Nenarůstá tedy počet vražd a podobně. Nejrozšířenějším druhem kriminality v regionu je majetková trestná činnost (krádeže a vykrádání automobilů, vykrádání bytů, pouliční kriminalita). Díky součinnosti Policie

⁵¹ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

⁵² VEVEŘOVÁ, Kateřina. Demografická charakteristika mého okresu: seminární práce. Kladno: K.Veverová, 1998.

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

ČR a Městské policie Kladno, kterou magistrát zřídil v roce 1992, se však podařilo nárůst tohoto druhu kriminality zastavit.⁵⁵

V oblasti vzdělání je situace v okrese Kladno podobná jako v jiných částech republiky. I když porodnost v regionu rok od roku klesá, míst v mateřských školách je ne všude dostatek, přestože jich zde funguje 81. Zřizovatelem většiny z nich jsou obce, církve či ministerstvo školství. Naopak u základních škol se dá v budoucnu počítat s jejich slučováním z důvodu nedostatku žáků. Základních škol je v okrese 57. Kromě jednoho případu církevní školy je jejich zřizovatelem vždy příslušná obec. Kromě nich jsou zde také školy pro děti s různými typy postižení (Kladno, Stochov, Kačice, a další). Z dalších institucí, poskytujících vyšší než základní stupeň vzdělání, zde existuje 20 gymnázií a středních odborných škol, 6 učilišť a 3 vyšší odborné školy. Většinu ze středních škol (15) zřídilo ministerstvo školství. Jen jedna byla zřízena ministerstvem zemědělství a 4 střední školy jsou soukromé.⁵⁶

Jak již lze vytušit ze zmínky o církevních školách, i přes „rudou“ historii Kladna a okolí má církev i v této oblasti své místo a měla ho i dříve, i když její postavení nebylo třeba tak silné. Na území kladenského okresu v posledním desetiletí 20. století působí oficiálně 6 církví. Nejpočetnější je zde samozřejmě Církev římskokatolická. Ta systémem tzv. vikariátů spravuje farnosti a kostely ve většině obcí (jejich výčet by byl příliš obsáhlý, jedná se prakticky o každou větší obec). Dále zde působí také druhá nejpočetnější církev v zemi – Českobratrská církev evangelická. Ta má ovšem jen farní sbor v Kladně. Církev československá husitská má oproti tomu náboženské obce dvě, a to na Kladně a ve Slaném. Evangelická církev metodistická má také po jednom sboru ve Slaném a v Kladně, navíc však ještě zahrnuje kazatelskou stanici ve Velvarech. Jako pátá zde funguje i poměrně mladá Církev bratrská a také Církev adventistů sedmého dne, které jsou však co do počtu příznivců na Kladnesku nejmenší.⁵⁷

---

⁵⁵ Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ Círky na Kladensku a Slánsku. Editor Petr Rákos. Kladno: Okresní úřad, 1999, 70 s.

Vývoj medií na Kladensku do roku 1990

Počátky regionálních médií v Kladně a okolí lze vysledovat až poměrně pozdě. Je to způsobeno především zvláštním vývojem regionu, který byl vysvětlen v první kapitole. Zlomovým okamžikem nebylo ani tak rozšíření těžby uhlí, jako založení kladenských železáren v druhé polovině 19. století, které přitahují na Kladensko stále větší počet lidí. Rostoucí počet obyvatel vyvolává i rostoucí potřebu hromadného sdělovacího prostředku. Z této doby také pochází první doložená periodika, i když označit přesně počátek a jméno prvního periodika v této oblasti zřejmě nelze, protože archivní záznamy jsou v tomto ohledu značně útržkovité a neúplné. Archiválie týkající se regionálních periodik na Kladensku jsou chaoticky rozseta na několika různých místech – v kladenské knihovně, Národní knihovně v Praze, Knihovně Národního muzea, Státním oblastním archivu a Sládečkově vlastivědném muzeu v Kladně.

Z celkového množství vydávaných titulů se bohužel uchovaly jen malé zlomky, což je určitě na škodu, neboť o pestrost jednotlivých periodik podle všeho nebyla nouze. Ve velkém počtu případů se ale konkrétní titul vůbec nedochoval, nebo jeho existenci dosvědčuje jen jediné číslo. Důvodů, proč tomu tak je, lze nalézt několik. Řada časopisů vyšla jen v několika číslech a s malými náklady. Chybí ale i celé ročníky poměrně velkých periodik a je proto těžké říci jestli kvůli tomu, že v danou dobu nevycházely nebo z jiného důvodu. Podle pracovníků archivu je však nepravděpodobné, že by tomu tak bylo například proto, že by měl někdo v minulosti zájem na odstranění záznamů například z ideologického hlediska.

Média na Kladensku do 2. světové války

Prvním bezpečně doloženým periodikem v kladenském regionu je *Věstník slánsko-kladenský, časopis zábavný a poučný*. Vychází od září 1876 ve Slaném a jeho nakladatelem i redaktorem je František Neubert (1848-1915), slánský knihkupec a tiskař. Časopis vycházel dvakrát měsíčně až do 11. června 1877, kdy zanikl. Kromě toho se Neubert snažil v roce 1878 o vydávání odborného časopisu *Škola a obec*, ale i

ten se dočkal jen prvního ročníku. První doložené periodikum v samotném Kladně následuje až roku 1882. Je jím *Kladenský horník a hutník*. S podtitulem 'Odborný časopis horníků a hutníků Rakouska' ho vydává a řídí Josef Mach (1860-1939) a také vychází dvakrát měsíčně. Časopis je vydáván s přestávkami do roku 1895, kdy byl přejmenován na *Novou svobodu* a stal se tiskem sociálně-demokratické strany. Periodicita však zůstala nezměněna.⁵⁸

Jak již bylo řečeno, snad všechno na Kladensku souvisí s rozvojem průmyslu. Mezi novými obyvateli bylo kromě dělníků i mnoho živnostníků různého zaměření. Patřili sem také knihkupci, kteří zde působili i jako první tiskaři a nakladatelé a právě oni mají nemalou zásluhu na zdejším rozvoji periodického tisku. Byly to totiž jejich tiskárny, kde se tyto tituly tiskly a mnohdy oni sami vydávali periodika vlastní, především kulturní časopisy. Zmíňme alespoň ty nejvýznamnější jedince – Josef Šolc, Emanuel Vybulka, Josef Šnajdr.⁵⁹

Mezi první a zároveň významná kladenská periodika patří *Kladenské listy*, jejichž spoluzakladatelem byl význačný kladenský dramatik, básník, překladatel a novinář, předčasně zesnulý Jaroslav Distl (1870-1899). Vycházely od 12. dubna 1895 třikrát do měsíce a jedno číslo tehdy stálo 10 krejcarů.⁶⁰ Od následujícího roku pak vychází pod časopisem *Havlíček*, který byl ale následně zastaven a od roku 1897 na něj navázal *Nový Havlíček*, politický čtrnáctideník a později týdeník. Jeho vydávání zastaví až první světová válka, která znamenala dočasný útlum veškerého regionálního tisku na Kladensku.⁶¹

Politický tisk

Stranický tisk na Kladensku datuje své počátky na konec 19. století. Skupinu tiskových orgánů politických stran zasáhla následující první světová válka asi nejvíce ze

---

⁵⁸ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

⁵⁹ ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

⁶⁰ ROUBÍK, František. Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863–1895. Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, 396 s.

⁶¹ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

všech. Po roce 1918 se ovšem stranám daří své tituly obnovit a v různých formách udržet až do vyhlášení protektorátu Čechy a Morava, kdy většina titulů – nejen z řad politického tisku – zaniká. Hrstka titulů, které se dokázaly udržet, pak stejně skončí se zákazem vydávání v roce 1942.⁶² V kladenském regionu se jednalo hlavně o tituly levicových politických stran.

Nejvíce vlivný politický tisk v kladenském regionu byl ten sociálně-demokratický, později komunistický. Hrál významnou úlohu ve společenském dění především během stávek v období první republiky a samozřejmě i mnohem později po událostech tzv. „Vítězného února“. Zde musíme na prvním místě jednoznačně zmínit časopis *Svoboda*. Poprvé začala vycházet jako čtrnáctideník v roce 1891. Tištěna však byla ještě v pražské Dělnické knihtiskárně. O čtyři roky později vycházela už třikrát do měsíce a své významné postavení si udržela až do roku 1990. Během této doby však zaznamenala mnoho změn. Původně národohospodářský a politický časopis se v roce 1895 stal orgánem sociálně-demokratické strany. V letech 1914-1918 vychází s pozměněným názvem *Kladenská svoboda*, ale po vyhlášení samostatného Československa se vrací ke svému původnímu názvu. Její oblíbenost stoupá natolik, že od února 1919 vychází již třikrát týdně. Od roku 1920 je tištěna ve stejnojmenné knihtiskárně, vzniklé během sociálních bouří. Zároveň s tiskárnou vzniká i nakladatelství, ačkoliv z počátku funguje pouze tiskárna bez vlastní nakladatelské produkce. I přes počáteční perzekuce se ale tiskárna i nakladatelství úspěšně rozvíjely a zachovaly si jméno i obchodní značku, třebaže od roku 1930 již tento titul netiskly.⁶³ Právě během událostí kolem generální stávky z roku 1920 získává časopis stále významnější postavení a zásadně ovlivňuje veřejné mínění. Jeho postoj se velice radikalizuje a postupně se tak mění ze sociálně-demokratického tisku na tisk komunistický. Například po otištění 'Manifestu k socialistické mládeži všech zemí' je 8. ledna 1920 celý její náklad zabaven. I tak ale nadále reprodukuje názory levice a všechno zásadní, co se událo kolem dělnického hnutí. Přispívá sem i hlavní představitel vzbouřených obyvatel Kladenska a pozdější komunistický prezident Antonín Zápotocký (1884-1957). *Svoboda* burcuje svými články davy nespokojených lidí až do té míry, že byl v Kladně na čas vyhlášen i výjimečný stav. I když bylo nakonec povstání potlačeno,

⁶² ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelství Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

⁶³ Tamtéž

trvalo to nejdéle ze všech míst v zemi. Zápotocký byl následně spolu s dalšími odsouzen za protistátní činnost k osmnácti měsícům vězení, což samozřejmě časopis ideologicky zúročil, stejně jako prosincové vyklizení a zapečetění redakce. Znovu vyšla až 11. ledna 1921 a týž rok se stala oficiálním orgánem Komunistické strany Československa.⁶⁴ Od č. 32 z roku 1930 do zastavení činnosti v roce 1938 (č. 247) vychází *Svoboda* jako deník, kromě neděle a svátků. Obnovena je 10. května 1945 jako týdeník.⁶⁵

Kromě *Svobody* vydávají komunisté v této době několik dalších titulů – časopis *Unhošťský obzor* (1926-1931), týdeník *Obrana Svobody* (1929-1932), týdeník *Slánské noviny* (1929-1933), týdeníky *Průboj* v Kladně a *Rudý průboj* ve Slaném (oba 1930) a také týdeník *Kladeňák* (od r. 1935). Na velkém počtu těchto titulů měl podíl Alois Muna, sociálně-demokratický funkcionář, který se také ve dvacátých letech podílel na vedení Knihtiskárny a nakladatelství Svobody. Jako redaktor vedl před 2. světovou válkou tituly *Svoboda*, *Průboj*, *Proletář* nebo *Unhošťský obzor*. Vzhledem k tomu, že KSČ vznikla vyčleněním ze sociálně-demokratické strany, je v počátcích tisk pro oba tyto politické proudy často společný nebo se stejně jmenuje. Tak například pod již zmíněným názvem *Slánské noviny* vycházel v letech 1917 a 1918 týdeník sociálních demokratů. Předcházela mu týdeník *Slánské rozhledy* (1910-1914), ve kterém jako odpovědný redaktor působil i výše zmiňovaný Antonín Zápotocký. Od dvacátých let se sociální demokraté k vydávání tohoto časopisu vrátili. Mezi jejich periodika v tomto období dále patřila v úvodu kapitoly zmíněná *Nová svoboda* (1895-1899), časopis radikálních sociálních demokratů *Volnost* (1909), týdeník pro Kladno, Slaný, Rakovník, Louny, Křivoklát, Nové Strašecí a Unhošť s názvem *Dělnické listy* (od r. 1920), týdeník *Slánské listy* (od r. 1929) nebo týdeník pro Rakovnicko, Lounsko, Kladensko a Slánsko *Nové proudy* (od r. 1936). Poslední jmenovaný a zároveň levicově orientovaný list redigoval aktivní místní redaktor a také básník a prozaik Josef Sýkora (1887-1946), který se podílel na vydávání několika periodik na Kladensku a Rakovnicku (např. *Vlastní silou*, *Rakovnický obzor*).⁶⁶

Další silný politický útvar na Kladensku byla Národně socialistická strana. V Kladně vydává týdeník *Rovnost* (vycházel 1905-1916) a od roku 1908 svůj druhý

⁶⁴ ZAJÍČKOVÁ, Libuše. Dělnické revoluční hnutí na Kladensku od roku 1918 a jeho vyvrcholení v prosincové generální stávce roku 1920. Kladno: Dům politické výchovy OV KSČ Kladno a Okresní muzeum Kladno, 1980, 83 s.

⁶⁵ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

⁶⁶ Tamtéž

týdeník *Český obzor*, ve kterých jako redaktor krátce (před svým odchodem do pražské redakce *Českého slova*) působil prozaik Rudolf Kepka (1891-1961). V roce 1919 ta samá strana začíná vydávat týdeník *Kladenský republikán*, určený kromě Kladna také pro Kralupy, Nové Strašecí, Slaný, Unhošť a Velvary. Týdeník vychází až do roku 1930, jen v letech 1924-1936 pod názvem *Středočeský republikán*. Není ovšem jasné, jestli na sebe poslední dva jmenované tituly navazovaly, protože doba ukončení toho prvního není známa. Národní socialisté vydávají také dva týdeníky ve Slaném. Krátce to byla *Naše Republika*, která se po prvním ročníku připojila v roce 1920 ke *Kladenskému republikánovi* a *Naše slovo*, určené kromě Slaného také čtenářům z okresů Rakovník, Louny, Křivoklát, Žatec a Postoloprty.⁶⁷

Z ostatních politicky zaměřených periodik, které v regionu vycházely, nelze opomenout čtrnáctideník *Svobodný občan*, jehož vycházení započalo již v roce 1889. Později se sám tituloval jako orgán národně demokratické strany. Navazuje ale na tradici započatou v úvodu zmíněným Františkem Neubertem, který prvně vydal *Svobodného občana* jako kalendář koncem roku 1871. Vyšlo celkem osm svazků pro roky 1872 až 1878. Když se titul přeměnil v mladočeský časopis, přichází do něj redaktor a později i majitel a vydavatel Antonín Ptáček (1842-1882) a Neubert už jej jen tiskne. K práci v časopise se vrací jen na přechodnou dobu po Ptáčkově smrti v roce 1882, kdy jej rediguje. Časopis vychází až do roku 1941, kdy byl po devátém čísle zastaven a sloučen s časopisem *Světlo* (taktéž čtrnáctideníkem), vydavatele a redaktora Vladimíra Hvozdeckého, jehož redakce nadále pokračuje ve vydávání spojeného titulu, týdeníku *Světlo - občan*. Tyto dva tituly byly ještě před spojením pro Slánsko zásadní, už kvůli širokému spektru témat, kterým se věnovaly. Informovaly snad o všem, co se v okolí dělo (např. hospodářsko-průmyslová výstava, požár přádelny, modernizace pivovaru a další). Dále stojí za připomenutí *Nová volnost* – čtrnáctideník radikálních socialistů, vycházející od roku 1911. Počínaje rokem 1914 je třikrát týdně k dostání svobodomyšlný *Obdeník České noviny*. Od roku 1919 vychází nejprve dvakrát týdně – později jako týdeník – *Stráž svobody*, orgán Národně demokratické strany. Československá živnostensko-obchodní strana vydávala ve Slaném v letech 1921 až 1932 jednou týdně *Směr*. Týdeník *Naše stráž*, vycházel ve Slaném pro lounskou župu

---

⁶⁷ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s. Edice Státní vědecké knihovny Kladno.

republikánů. Národní strana práce vydává od roku 1927 časopis *Střed*, ale zachoval se pouze jediný ročník. Časopis vedl známý kladenský lékař a legionář Zdeněk Foustka (1873-1948).⁶⁸

Hospodářské a spolkové noviny a časopisy

Neustále se rozšiřující řady obyvatelstva znamenají i rozšíření společenského a kulturního života na Kladensku. Na přelomu 19. a 20. století zde začínají vznikat různé spolky a zájmové skupiny, které následně také vydávají svá periodika. Jako jeden z prvních časopisů tohoto druhu je zaznamenána *Kladenská beseda*, vycházejících od konce 19. století do roku 1911. Z přelomu století pochází také ve Slaném vydávaný čtrnáctideník *Světlo* (od r. 1941 vycházející jako týdeník *Světlo-Občan*). A mezi první periodika této kategorie se sluší zařadit i nepravidelně vycházející *Výletní listy besedy Budislav na Kladně*, jejichž první číslo je zaznamenáno již v roce 1887. Tento list otiskl mimo jiné některá díla českého lékaře, spisovatele a novináře, buditele a spolupracovníka Josefa Jungmanna či V.M. Krameria, Josefa Bojislava Pichla (1813-1888), který byl jedním ze zakladatelů besedy Budislav.⁶⁹

Významným hospodářským titulem byl *Hlas lidu*, vycházející dvakrát týdně pod hlavičkou Svobody od roku 1938 až do úředního zastavení po č. 25 v roce 1942. Časopis přinášející hospodářské, politické, společenské a kulturní zpravodajství byl jeden z těch, na jejichž vycházení se podílel několikrát zmíněný Antonín Zápotocký. Redigoval jej Jaroslav Hladký (1893-1981), učitel a organizátor sociálně-demokratické strany na Kladensku. Hladký si později vybudoval poměrně úspěšnou politickou kariéru. Nejprve jako poslanec Národního shromáždění v letech 1935 až 1939 a po 2.světové válce zasedal v Ústavodárném národním shromáždění a jako loajální člen KSČ zasedal v Národním shromáždění až do roku 1954.⁷⁰

Své časopisy má snad každá dělnická profese na Kladensku. Zmíňme tedy ty nejvýznamnější. Nejvíce titulů má pochopitelně těžký průmysl. V úvodu byl zmíněný

---

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s. Edice Státní vědecké knihovny Kladno.

⁷⁰ ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

Kladenský horník a hutník, který byl jedním z prvních lokálních periodik vůbec. Tematicky na něj navazoval *Kladenský hutník* vycházející krátce na počátku třicátých let. Svaz báňských a hutních úředníků vydává v letech 1921 až 1923 časopis *Naše hory a hutě*. Ten byl v roce 1924 sloučen s časopisem *Horník* a až do zřízení protektorátu vychází jako čtrnáctideník *Naše hory a hutě – Horník*. Revírní rada vydává jednou měsíčně svůj *Věstník revírní rady pro obvod revírních báňských úřadů v Praze a ve Slaném*. Vychází od roku 1921, ovšem od roku 1928 s pozměněným názvem *Věstník revírní rady v Praze se sídlem v Kladně*. Nepravidelně vychází ve třicátých letech *Poldi Nachrichten*. Sociálně demokratický odborový svaz vydává v letech 1919 až 1935 časopis *Strojník a topič*, určený strojníkům, topičům a příbuzným povoláním. Ve dvacátých letech vychází s periodicitou čtrnákrát do roka také *Věstník svazu hornicko-hutnického, jednoty českých soukromých úředníků*.⁷¹

Jak bylo nastíněno v kapitole o obecnému vývoji regionu, zemědělství nebylo a není v regionu příliš výrazné. Přesto má i tato oblast hospodářství v historii několik oborových periodik, které stojí za připomenutí. Jsou vydávány na mnoha místech regionu, ale nikoliv v průmyslovém Kladně. Sdružení českých zemědělců pro království české vydává v druhé dekádě 20. století ve Slaném týdeník *Kraj*, určený slánskému, roudnickému, velvarskému, novostrašeckému, libochovickému a také kladenskému okresu. Poslední je až č. 39 z roku 1919. Na stejném místě vychází od roku 1937 *Zemědělský věstník Slánský*, ale tento čtvrtletník je úředně zastaven po č.1 z roku 1941. Od dvacátých let vychází ve Velvarech čtrnáctideník *Zájmy pachtýřů* a na konci třicátých let ještě měsíčník *Věstník okresní pobočky Zemědělské jednoty ČSR Kralupy n. Vlt. - Velvary a Hospodářského družstva skladištního Velvary – Kralupy n. Vlt.*⁷²

Více než tisk zemědělský se na Kladensku rozvíjel tisk obchodníků a živnostníků, kteří sem přicházeli za roustoucím počtem dělnického obyvatelstva. Ještě před 1. světovou válkou vychází dvakrát do měsíce *Cestující obchodník (Trhovec)*, na nějž ve dvacátých letech tematicky navazuje *Kladenský český trhovec*, určený maloobchodníkům, podomním prodejčům a dalším malým živnostníkům. Již od roku 1901 vychází v Kladně čtrnáctideník *Středočeský živnostník*. O dva roky později se z něj stává týdeník a tak vychází nepřetržitě až do roku 1938. Mezi roky 1932 a 1934 v něm

⁷¹ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s. Edice Státní vědecké knihovny Kladno.

⁷² Tamtéž

jako redaktor působí i Václav Náprstek (1885-1954), místní stavitel a organizátor společenského života, od jehož projekční a stavitelské firmy pochází velká část domů, silnic a dalších veřejných staveb v regionu. Byl mimo jiné i zakladatelem SK Kladno a od roku 1929 člen okresního zastupitelstva a okresního výboru. V letech 1907 až 1914 vydává Otakar Zachar (1870-1921), nájemce kročehlavského pivovaru, vydavatel a známá postava kladenského společenského života, pivovarnický týdeník *Sládek*, do kterého sám přispívá odbornými články i fejetony. Svůj měsíčník mají i mistři kominíci – v letech 1932-1933 vychází *Odborové zájmy kominické*. Z periodik vycházejících ve Slaném patří do této skupiny obchodně-technický měsíčník *Světlo a síla*, vycházející od třicátých let až do úředního zastavení po č.1 z roku 1943. Také v této části Kladenska, resp. Slánska, stojí za zmínku ještě *Smečenské listy pro zvelebení českého obchodu a rozkvět finanční* (bohužel nic bližšího o tomto periodiku není známo).⁷³

Z oborových a spolkových časopisů stojí závěrem za zmínku ještě časopis dělnického spolku Rudý kříž *Solidarita*, vydávaný v roce 1921 a tištěný v této době ve význačné tiskárně Svoboda. Vlastní periodikum měla i baráčnická obec, konkrétně IV. župa Petra Gutha, založená v Kladně v roce 1904. Byl to *Kladenský baráčník* (1930-31) a jeho nástupce *Samostatný baráčník* (od r. 1932), vycházející v Kročehlavech, dnes městské části, ale v této době ještě samostatné obci u Kladna. Hlavním úkolem oficiálního orgánu obce – jak se sám charakterizoval – bylo informovat členy obce a hájit její zájmy. Časopis zanikl dokonce až č. 2 z roku 1943. Z hlediska tematického jsou do skupiny spolkových časopisů řazeny i slánské týdeníky *Hlas národního Slánska*, vycházející mezi roky 1935 a 1939 (poslední rok pod názvem *Stráž národní jednoty*), *Nové proudy* (od r. 1936), *Národní Žatecko* (1936-1937) *Vývoj* (1936-1939) a *Podřipan* (1937-1938), které měly stejnou redakci vedenou Oskarem Grossem a byly politicky orientované na nově vzniklou stranu Národní sjednocení.⁷⁴

Kulturní a společenské časopisy a periodika

⁷³ ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

⁷⁴ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

Titulů z této kategorie vychází v Kladně v průběhu let nespočet. Již zmíněný byl časopis *Havlíček* Antonína Kloudy (1871-1961). Klouda byl kromě odpovědného redaktora a později také vydavatele zároveň velmi politicky aktivní v Československé socialistické straně (později národně-socialistické), za kterou byl zvolen poslancem Revolučního národního shromáždění Republiky československé a senátorem Národního shromáždění ČSR a tak se i časopis *Nový Havlíček* v jednotlivých číslech postupně přibližoval k nacionalismu až antisemitismu. Ve stejné době Klouda vydává ještě čtrnáctideník *Kladenský obzor*. Od roku 1898 začíná třikrát v měsíci vycházet časopis *Kladenské zájmy*, později se mění na týdeník (poslední zjištěné číslo pochází z roku 1903). Neúspěšným pokusem o navázání na tento titul byly *Nové kladenské zájmy*, vycházející od února do dubna 1905. Vydával i redigoval je Antonín Švejnar (1885-?), majitel zdejší tiskárny. Ještě v roce 1898 začíná každou druhou a čtvrtou sobotu v měsíci vycházet list s antisemitskou tematikou *Kladenské rozhledy*. Hojně zastoupeny jsou především týdeníky. Od roku 1905 zde vychází týdeník *Hlasy z Kladenska, Unhošťska, Novostražicka, Rakovnicka a Berounska*. O dva roky později se objevuje týdeník *Nestrannost*. V roce 1909 vychází poprvé týdeník *Národní noviny* a mezi léty 1910 až 1914 vychází další týdeník *Kladenský kraj*. Ve dvacátých letech z produkce kulturních časopisů zmiňme například měsíčník *Kinografia* či *Umělecký svět, Meziakti* (od roku 1922), čtrnáctideník o divadle, hudbě a umění.⁷⁵ A také *Kladenský zpravodaj* místního poměrně významného knižního vydavatele Bohumila Špinky (1898-1934). Ten začal původně vycházet jen jako *Zpravodaj* v roce 1928. Do konce roku byl však přejmenován a dostal i radikálnější podnázev 'Společenský časopis hájící zájmy občanů'. Jeho vydávání už pak ale patrně nemělo dlouhého trvání, protože jeho poslední zjištěné číslo je č.8 z 25. února 1929. Špinka kromě toho vydává i *Kladenský sport* a v obou titulech figuruje jako odpovědný redaktor.⁷⁶

Spíše neúspěšné byly pokusy o vydávání kulturních revue kladenského majitele tiskárny Jaroslava Šnajdra (1872-1941) *Galerie* (1924-1927) a následně *Kultura doby* (1936-1937). První jmenovaný titul po roce přesídlil do Prahy, druhý skončil po pouhých třech číslech. Významnější je kolem roku 1936 založený časopis *Uboj*. Původně se jednalo o literární čtrnáctideník s výrazně slavjanofilskou tendencí, řízený

⁷⁵ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

⁷⁶ ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

„anonymním kolektivem mladých mužů“. Od čísla 8 se změnil na měsíčník s oficiální redakcí, snažící se zformovat kladenskou nacionalisticky orientovanou mládež. Redakce časopisu však v roce 1938 přesídlila do Prahy, kde jej převzala literární skupina Aktivisté a kde byl také po atentátu na Heydricha společně s ostatními časopisy roku 1942 úředně zastaven.⁷⁷ V roce 1936 začínají vycházet i *Kladenské noviny* – týdeník titulující sám sebe jako nezávislý a pokrokový. A zařadit se sem dá patrně i *Zábavná příloha Svobody*, vycházející od roku 1909, ačkoliv jak název napovídá, nejedná se o samostatné periodikum.⁷⁸

Z časopisů vycházejících ve Slaném sem patří již roku 1879 vydaný časopis *Svornost*, který však hned následující rok zaniká. Dlouhé pokračování měly ročenky slánského muzejního spolku *Slánské obzory*, vycházející v letech 1893 – 1947. U zrodu tohoto titulu stál Václav Štech (1859-1947). Tento učitel zdejší obecní školy se výrazně podílel na rozvoji celého města. Založil zde městskou knihovnu i muzeum. Od roku 1895 vychází čtrnáctideník *Naše snahy*, který se vyvinul z radikálního politického časopisu do formy společenského časopisu pro dělnictvo. Následoval týdeník *Třebízský*, vycházející od roku 1904 (záznamy jsou do roku 1906, nicméně o oficiálním ukončení není zmínka). Učitelstvo vydávalo v letech 1923 až 1941 každý měsíc školního roku *Vlastivědný sborník okresu slánského a novostrašeckého*. Počínaje jeho 7. ročníkem změnil název na *Vlastivědný sborník školního okresu slánského* a od 12. ročníku vycházel pod názvem *Vlastivědný sborník školního okresu slánského a kladenského*. I přes svou orientaci hlavně na Slaný byl však vždy vydáván v Kladně, resp. Novém Strašecí.⁷⁹

Za zmínku ještě stojí ve Velvarech vycházející čtvrtletník *Česká osvěta* (od roku 1904), podle vlastního podtitulu věnovaný zájmům veřejného knihovnictví a organizaci všeobecného vzdělávání a také *Unhošťské rozhledy* (1929-1932), které však byly významně komunisticky orientované.⁸⁰

---

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

⁷⁹ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

⁸⁰ Tamtéž

Sportovní a tělovýchovné časopisy

I když se nejednalo o pravidelně vycházející titul, mezi první média týkající se problematiky sportu a tělovýchovy lze zařadit zpravodaj ze sokolského sjezdu podřípské župy ve Slaném z 10. a 11. září 1887 nesoucí název *Letem!*. Není překvapením, že sokolská organizace je v oblasti sportovního a tělovýchovného tisku nejaktivnější. *Ročenka Tělocvičné jednoty Sokol Kladno* vychází pravidelně od založení místní organizace až do protektorátních let. Od roku 1924 ji doplňuje *Zpravodaj Sokola Kladno*. Patrně nejdelší tradici má ale *Věstník Sokolské župy Budečské*, vycházející s periodicitou jednou měsíčně nepřetržitě od roku 1902 až do úředního zastavení po č.2/3 v roce 1941. Žactvo kladenského Sokola má od roku 1932 svůj vlastní časopis *Káně*.⁸¹

Významným titulem – co se zeměpisného rozsahu týká – byl *Kladenský sport*. Jeho vydavatel Bohumil Špinka jej chtěl postupně změnit v oficiální orgán různých kladenských sportovních klubů. To se mu ale nepodařilo a týdeník přestává vycházet už ve svém druhém ročníku v září 1930. Ve své době byl zvláštní tím, že zároveň vycházel i pod názvy *Dušnický -*, *Loděnický -*, *Slánský -*, *Rakovnický -*, *Roudnický-*, *Mělnický*, *Berounský-*, *Lounský - a Kralupský sport*. Tituly, nebo spíše jen titul, se tedy tvářil jako lokálně zaměřené modifikace, ale obsah listu byl vždy stejný a věnoval se celému kraji. Někdy bývá kvůli podobnému názvu zaměňován s obrázkovým týdeníkem *Sport*, vycházejícím v Kladně od roku 1919 (poslední zjištěné číslo je z roku 1924), nemá s ním ovšem nic společného.⁸²

Už před 2. světovou válkou se v regionu objevují i periodika zaměřená na motoristický sport. Klub automobilistů a motocyklistů vydává ve Slaném od roku 1928 jednou měsíčně *Věstník KAMS*. A nepravidelně zde po celá dvacátá léta vychází také *Zpravodaj klubu velocipedistů „Slaný“*.⁸³

---

⁸¹ Tamtéž

⁸² ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

⁸³ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

Časopisy pro děti a mládež

Jako jedno z prvních a zároveň nejvýznamnějších periodik pro mládež lze označit časopis *Omladina*. A to i přes to, že jeho vycházení nemělo nijak zvlášť dlouhého trvání. *Omladina* vycházela dvakrát měsíčně od roku 1891 do listopadu 1893, s krátkou přestávkou od 28. 11. 1891 do 12. 1. 1892. Jako orgán sociálně demokratické mládeže byla významná především proto, že se v její redakci během krátké doby vystřídalo několik význačných místních literárních a vydavatelských osobností. Kupříkladu esperantista a překladatel František VI. Lorenc (1872-1957), který během svého působení ve funkci odpovědného redaktora (od května do listopadu 1892) založil edici 'Vzdělávací čtení'. Z časopisu byl však donucen odejít a po procesu s příslušníky hnutí *Omladina* v roce 1893 uprchl do Brazílie, kde také dožil. Redakce se nadále zmítala vydavatelskými spory mezi jejími členy. Mimo jiné se jednalo i o to, že ji organizátor českého spiritistického hnutí Stanislav Bělohradský zneužil k vydání své diletantské proticírkevní kompilace 'Dějiny papežské neomylnosti'. Redakce se následující rok odstěhovala z Kladna a časopis krátce poté zanikl.⁸⁴

Mezi studentské časopisy se řadí časopis kladenské reálky *Šídlo* a měsíčník Studentského sdružení *Snahy*. Dochovaly se však jen ročníky z roku 1918, resp. 1919. Především pro děti *Volné školy práce* v Kladně, ale nejen pro ně, vycházel od roku 1923 časopis *Prvosenky* (do kdy vycházel se v archivních záznamech neuvádí). Mezi roky 1936 a 1938 vydává svůj časopis i kladenská organizace Svazu mladých v ČSR, i když s trochu matoucím názvem *Týdeník mladých – hej rup*, který byl ale ve skutečnosti čtrnáctideník.⁸⁵

Na závěr zmiňme vcelku vzácný pokus slánského SČM z období 2. světové války o vydávání kulturního věstníku *Vzhůru*. Čtrnáctideník, za nějž byl zodpovědný Jiří Linke vycházel od roku 1944 a byl úředně zastaven hned po č.3 z roku 1945.⁸⁶

⁸⁴ ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

⁸⁵ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

⁸⁶ KAŇKA, Vladimír. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963. Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

Ostatní časopisy

Z výše uvedeného je patrné, že spektrum mediální produkce na Kladensku do 2. světové války mělo své mezery. Převážná část vycházejících periodik se věnovala spíše společensky závažnějším tématům nebo problematice jednotlivých pracovních oborů. Nedostává se zde některých zábavných titulů, například humoristických časopisů. Nevychází zde ani žádný časopis pro ženy, jako je tomu v jiných částech středočeského kraje, třeba v Lysé nad Labem, Mladé Boleslavi nebo Hořovicích.

Jak již víme z kapitoly věnující se nástinu historického a společenského vývoje v regionu, církev neměla v této části naší země dominantní pozici a proto i skupina církevního tisku na Kladensku nečítá mnoho titulů. Většího významu dosáhl jen politický křesťansko-sociální týdeník *Právo*, vycházející v letech 1906 až 1922 a vydávaný Politickým klubem křesťansko-sociálním. Navíc většina z těchto titulů začíná vycházet poměrně pozdě. List sdružení Božích bojovníků v ČSR *Naše vítězství* existuje podle dochovaných čísel až na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století. Nepříliš úspěšně skončilo vydávání měsíčníku věnujícího se různým náboženským a kulturním otázkám *Za pravdou*. Skončil po necelých dvou ročnících v roce 1936. Krátkého trvání mělo i vycházení zpravodaje českobratrského evangelického farního sboru *Služba*. Tento dvoměsíčník vyšel poprvé v roce 1938 a hned na počátku roku 1941 byl úředně zastaven. První *Rozdělovský farní věstník* je dochován z roku 1926 a kladenský *Farní věstník*, vychází až od roku 1934 a jen čtyřikrát ročně. A to je z církevních periodik vše. I slánský *Farní věstník vikariátu slánského* se připojuje až v roce 1945.⁸⁷

Média na Kladensku po roce 1945

Poválečný vývoj v Československu rozvoji regionálního tisku na Kladensku příliš nepřál. Není to myšleno tak, že by zde nic nevycházelo nebo že by byla periodika těžko k dostání, ale po roce 1948 již nebyla taková vydavatelská svoboda, aby mohl vydávat každý, kdo by chtěl a měl na to prostředky. Buď byla 2. světová válka pro

---

⁸⁷ KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s.

vydavatele kladenských médií příliš devastující nebo bylo období let 1945 až 1948 příliš krátké, možná obojí dohromady, ale z původních periodik se obnovuje jen málo z nich. Po válce vzniká několik nových titulů, ale v důsledku politického vývoje většinou jen na krátkou dobu. Ty, které se udrží, jsou většinou pod vedením některé z politických či společenských organizací.

Politický tisk

Během krátké doby od konce války do převzetí moci komunisty stihly být obnoveny jen některé tiskové orgány politických stran. Národní socialisté vydávají týdeník *Kladenský týden*. První poválečné číslo vyšlo 10. října 1945, ale časopis přestává vycházet již po vobách v roce 1946, konkrétně 28. června. Od 13. července téhož roku tento časopis pokračuje pod názvem *Svobodný hlas* až do 20. února 1948. Svůj týdeník vydávají i sociální demokraté. *Nové proudy* vycházejí již 18. května 1945 ale jejich vydávání končí 9. dubna 1948. Jako redaktor zde působil kladenský osvětový inspektor Václav Sklenář (1913-1972), původní profesí učitel. Po konci listu přešel do *Kladenské záře*, kde se stal členem redakční rady.⁸⁸

Z tisku patřícího do této skupiny tak nadále vychází jen tisk komunistický. Krátké trvání má vydávání *Slánských novin*. Tento týdeník vycházel od 12. května 1945, ale zanikl již na konci října toho samého roku na základě vyhlášky ministerstva informací ze dne 26. října 1945. Od července vydává strana pro své funkcionáře časopis *Směr*. Od 8. března 1948 zde také nepravidelně vychází *Věstník krajského akčního výboru Národní fronty*. Za zmínku jistě stojí ještě titul vycházející až na konci osmdesátých let, *Zpravodaj okresního výboru Českého svazu žen v Kladně*, což byl nepravidelně vycházející časopis pro funkcionářky OV, MěV ČSZ a ZO ČSZ. Vycházel od roku 1985.⁸⁹

Dominantní postavení má však znovu obnovená *Svoboda*. Ta vychází nepřetržitě po celou dobu vlády komunismu i když ani jí se nevyhnuly jisté změny. Od 18. listopadu 1950 kladenský časopis jako takový zaniká a jeho redakce se stěhuje do

⁸⁸ MAREŠOVÁ, Marie. Soupis časopisů středočeského kraje 1945-1965. Praha: St. knihovna ČSR - Nár. knihovna, 1968, 223 s.

⁸⁹ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1986-1990. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1993, 266 s.

Prahy. *Svoboda* nadále vychází jako orgán celého Středočeského krajského výboru KSČ. Stává se z ní deník, roste její počet stran který se nadále pohybuje nejčastěji mezi čtyřmi až osmi stranami na jedno číslo a v průběhu let se v ní objevuje také několik příloh. V letech 1968 až 1972 je to *Šestý den je sobota* a od roku 1973 *Příloha Svobody*. Od 1. května 1965 má titul kladenskou mutaci a také místní okresní redakci.⁹⁰

Druhým významným politickým titulem na Kladensku byl týdeník pracujících *Kladenská záře*, kterou vydával OV KSČ a ONV. Vycházela od roku 1950, ale pod jinými názvy – *Do podzimních prací se společným osevem* (1950), *Vesnické noviny Kladenska* (1951-1953), *Okresní vesnické noviny Kladenska* (1953-1955), *Za nový život vesnice* (1955-1956). Jejím šéfredaktorem byl v první polovině 60. let Karel Fišer (1915-1987), textař a skladatel dechové hudby. Především byl však značně činným mediálním profesionálem. Přispíval jak do *Kladenské záře* tak do *Svobody* a působil i na pozici předsedy tiskové komise Městského výboru KSČ ve Slaném. Od roku 1972 byl vedoucím okresního rozhlasového vysílání po drátě. Příležitostným, ale přesto významným přispěvatelem byl Fišerův současník, rodák z nedalekých Kamenných Žehrovic Antonín Zázvorka (1920-1985). Více svých aktivit však spojoval s kladenskou filiální redakcí celorepublikového deníku ROH *Práce*, kterou založil a do roku 1968 vedl. Vycházení týdeníku *Kladenská záře* bylo 28. května 1965 přerušeno, ale od roku 1974 vychází nepřetržitě až do roku 1990. V letech 1983 a 1984 zahrnovala i přílohu *Mladé Kladensko*.⁹¹

Správní tisk

Tato skupina zahrnuje velké množství titulů, protože svá periodika vydávají v této době místní výbory v celé republice a tedy i na Kladensku. Dalo by tedy se možná říci, že i tento tisk je tiskem politickým. Již 15. srpna 1945 vychází měsíčník *Informační služba okresního národního výboru v Kladně*. Jeho vydávání ale končí ještě v listopadu téhož roku. Následují ale další. Od 12. července 1960 vychází s neznámou periodicitou *Zpravodaj rady okres. nár. výboru v Kladně pro poslance ONV a rady místních nár.*

⁹⁰ KAŇKA, Vladimír. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963. Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

⁹¹ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1966-1985. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1991, 348 s.

výborů v kladenském okrese. Tento titul byl v průběhu své existence mnohokrát přejmenován. Změny v názvu se však týkaly jen upřesnění, pro koho všeho je určen. Od roku 1965 se název ustálil na jednodušším *Zpravodaj okresního národního výboru v Kladně* a titul vycházel jednou měsíčně. Také v druhém větším centru regionu, ve Slaném, vydává okresní národní výbor od 12. května 1945 svůj týdeník *Slánské noviny*. Podobně jako kladenská prvotina i tento titul krátce po svém vzniku 31. října 1945 zaniká. V listopadu 1950 ale začínají vycházet *Vesnické noviny Slánska*. Původně týdeník se od druhého ročníku mění na čtrnáctideník a v roce 1952 se mění i název na *Za vysoké výnosy - Za mír*. Současně s tím se mění zpět na týdeník. Ani tento název nevydrží dlouho a v roce 1954 se mění na *Socialistický rozvoj Slánska*. Tak vydrží vycházet až do července 1965. Od roku 1969 vychází v Kladně bulletin pro potřebu národních výborů a kulturních zařízení *Informační zpravodaj*. V roce 1970 je přejmenován na *Okresní kulturní informace*, ale tak vychází jen do roku 1973, kdy se mění na *Zpravodaj* a od roku 1984 vychází pravidelně třikrát ročně.⁹²

Listů místní správy vychází skutečně hodně, ale v malých obcích jen s malým nákladem v řádu desítek či stovek výtisků a často také s nepravidelnou periodicitou. Dokonce i malé vesnice jako Braškov či Malé Kyšice vydávají své listy. Konkrétně *Braškovský zpravodaj*, většinou o deseti a více stranách, vycházel čtyřikrát ročně v letech 1977 až 1983 a *Malokyšické ozvěny*, v posledním roce dokonce o sedmadvaceti stranách, vycházely šestkrát až sedmkrát do roka v letech 1982 až 1985. Pro zajímavost uvedme tituly větších a významějších obcí – *Buštěhradský zpravodaj* (od r. 1959); *Tuchlovické noviny* (od r. 1959); měsíčník obce Hřebeč *Z naší obce* (od r. 1960); ve Velkém Přítočně vychází dokonce zdarma zpravodaj *Místní noviny* (od r. 1960), v roce 1985 je nahradí zpravodaj *Domov*, ale ten následně přestane vycházet; *Vinařické noviny* (od r. 1960); *Hlas Brandýska* (od r. 1961) nahradily v roce 1978 *Brandýské noviny*; *Dřetovické noviny* (od r. 1961); *Místní noviny Kamenných Žehrovic* (1971-1980); *Kačické noviny* (1972-1977); *Vinařické noviny* (od r. 1973) se v roce 1981 přejmenovaly na *Měsíčník obyvatel obce Vinařice*; *Červenoujezdecký zpravodaj* (1977-

---

⁹² MAREŠOVÁ, Marie. Soupis časopisů středočeského kraje 1945-1965. Praha: St. knihovna ČSR - Nár. knihovna, 1968, 223 s.

1982); *Zlonický zpravodaj* (od r. 1977); *Naše město Stochov* (od r. 1977); *Libušínský zpravodaj* (1981-1985); *Hlas Smečna* (1989).⁹³⁹⁴⁹⁵

Z menších obcí na Kladensku byli ve vydávání nejvíce aktivní asi v Unhošti. Od července 1960 zdejší MNV vydává časopis hlásící se k tradici unhošťských rozhledů třicátých let. Periodicita je hlášena v době sklizně obilovin jedenkrát týdně, později alespoň jednou za čtrnáct dnů. V duchu tradice se od druhého ročníku mění název na *Nové rozhledy*, vycházející dvakrát měsíčně. Od roku 1980 se objevuje nepravidelně *Unhošťský zpravodaj*.⁹⁶

Hospodářské noviny a časopisy

Skupinu periodik, jejichž zaměření by se dalo označit jako hospodářské, tvoří do velké míry listy závodní, vydávané jednotlivými průmyslovými podniky či zemědělskými družstvy. Jsou tak častěji orientované na jeden obor, spíše než na všeobecný hospodářský přehled z různých odvětví. Několik těchto periodik vychází ještě před únorem 1948. Už od září 1945 vychází dvakrát měsíčně *Havíř černého Kladenska*. Časopis, soustředící se na jednu z nejcharakterističtějších profesí celého regionu, se ovšem od května následujícího roku změnil v přílohu časopisu *Svoboda* a jako takový vydržel jen rok a v květnu 1947 zaniká. Většího významu dosahuje měsíčník *Kablovák*, vycházející hlavně pro zaměstnance Kablo Kladno od července 1947. Časopis se sice dočkal jen několika pokračování, než byla jeho redakce sloučena s ostatními časopisy všech kabeloven v zemi pod hlavičkou bratislavské redakce, ale od 15. února 1952 znovu vychází v Kladně s pozměněným názvem *Kladenský kablovák*. Od svého třetího ročníku se původně měsíčník mění ve čtrnáctideník a od desátého

⁹³ KAŇKA, Vladimír. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963. Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

⁹⁴ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1966-1985. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1991, 348 s.

⁹⁵ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1986-1990. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1993, 266 s.

⁹⁶ MAREŠOVÁ, Marie. Soupis časopisů středočeského kraje 1945-1965. Praha: St. knihovna ČSR - Nár. knihovna, 1968, 223 s.

ročníku se stává dokonce týdeníkem. Počínaje rokem 1961 vydává Kablo kromě toho ještě desetkrát ročně *Technický zpravodaj*.⁹⁷

Vedle toho samozřejmě nelze opomenout produkci snad nejvýznamnějšího kladenského průmyslového podniku – oceláren. Ještě před spojením dvou kladenských podniků, PŽS a Poldiny hutě, zde existují dva časopisy. Týdeník *Oheň* (vychází od července 1945 do prosince 1946) pro zaměstnance PŽS a *PH Kladivo* pro zaměstnance Poldiny huti. Druhý jmenovaný začal vycházet již v době před 1. světovou válkou, krátce po vzniku KSČ, ilegálně pod názvem *Kladivo z P. H.*, a to i za okupace. Po osvobození začal vycházet normálně až do konce roku 1946.⁹⁸ Spojením obou železáren oba tituly zanikly, ale navázal na ně časopis nový. *Kladenský kovák* se prvně objevuje 2. ledna 1947 jako čtrnáctideník. Interval jeho vycházení se však zkracuje a mezi ročníky 7 a 10 vychází dokonce třikrát týdně. Nakonec se jeho periodicita ustálila na dvě čísla týdně. V tomto časopisu se během jeho existence vystřídalo několik zajímavých jmen kladenské i celorepublikové mediální scény. Jedním z nich byl Vladislav Hausdorf (1923-2007), který byl v huti nuceně nasazen v letech 1943 až 1945, po ukončení svého studia na kladenském reálném gymnáziu a od března 1951 se sem vrátil. Působil zde jako redaktor a šéfredaktor až do roku 1960, kdy přešel do pražské redakce *Svobody*, odkud řídil její kladenskou mutaci. Po roce 1968 ale musel kvůli svým postojům novinářskou kariéru ukončit a nadále pracoval v ocelárnách na dělnických pozicích. Jako redaktor tohoto časopisu zde po svém studiu na Fakultě žurnalistiky UK působil v letech 1977-1980 Tomáš Bednařík (nar. 1954), známá osobnost polistopadové rakovnické a křivoklátské žurnalistiky, kdy působí jako zástupce šéfredaktora rakovnického týdeníku *Raport* (1997) a také v produkční společnosti HeBeŠi, vytvářející lokální videoprojekty. Počínaje rokem 1973 vydává Poldi SONP také občasník a od roku 1978 měsíčník přinášející aktuality z výstavby Poldi 2 a rekonstrukce SONP s názvem *Budovatel*. Ve Slaném je asi nejvýznamějším periodikem tohoto druhu časopis *Bateria*, stejnojmenného místního podniku. Vychází však jen krátce, od června 1947 do ledna 1948.⁹⁹

⁹⁷ KAŇKA, Vladimír. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963. Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

⁹⁸ MAREŠOVÁ, Marie. Soupis časopisů středočeského kraje 1945-1965. Praha: St. knihovna ČSR - Nár. knihovna, 1968, 223 s.

⁹⁹ KAŇKA, Vladimír. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963. Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

Po únorových událostech se mnoho periodik přejmenovalo v závislosti na změnách v podnicích pod které patřily. Od července 1949 do prosince 1952 vycházel v Kladně závodní časopis Pozemních staveb n.p. s příhodným názvem *Cihla* a svůj závodní časopis mají v letech 1951 a 1952 i zaměstnanci kladenských a okolních pošt – je jím měsíčník *Hlasatel*. Nejvíce titulů se však stále soustředí na nejpočetnější zaměstnání v regionu. V květnu 1950 se tak objevuje titul *Kahanec nové doby*, měsíčník a později čtrnáctideník (1957) a týdeník (1960) ROH dolu Klement Gotwald Švermov. Zaniká k 1. únoru 1966, kdy se všechny hornické časopisy sdružují pod celorevírní *Kahan*. Mezi takto zaniklé tituly patřily také *Výstavba - těžba zítřka*, časopis Výstavby kamenouhelných dolů n.p. Kladno (od února 1959), *Uhlokop*, časopis závodní skupiny ROH dolu Nejedlý v Libušíně (od prosince 1950), *Úderná směna*, časopis pracovníků dolu Nosek v Tuchlovicích a *K cíli*, časopis ZS ROH dolu Zápotocký Kladno-Dubí (od října 1949). Ve Slaném navázal na *Baterii* čtrnáctideník a později týdeník zaměstnanců ČKD n.p. *Švermova garda*. Název časopisu vycházejícího od května 1949 byl odvozen z názvu slánského závodu, který nesl jméno Jana Švermy. V roce 1989 se přidává ještě druhý Slánský titul, čtyřikrát ročně vycházející *Průmyslová revue*. V oblasti stavebnictví vydává Okresní stavební podnik od roku 1977 čtyřikrát ročně *Zpravodaj OSP Kladno* a od roku 1985 vychází při kladenském SOU Průmstav taktéž čtyřikrát ročně *Průmstaváček*. Častěji vychází od roku 1987 měsíčník *Středočeská stavba v.d. Kladno*.¹⁰⁰¹⁰¹¹⁰²

Mezi hospodářské tituly patří samozřejmě i ty zemědělské. Těch vycházelo na Kladensku několik. Byly to již zmíněné *Do podzimních prací se společným osevem* (resp. *Vesnické noviny Kladenska*, *Okresní vesnické noviny Kladenska*, *Za nový život vesnice*). Od roku 1961 sem patří také měsíčník *Organizační zprávy pro mlýny, pekárny a cukrárny*. V Kladně vycházející tituly zahrnují ještě *Žňový zpravodaj* (vychází nepravidelně v době žní od r. 1970) a *Zpravodaj základní organizace Českého svazu včelařů* (od r. 1979). Zemědělské tituly jsou však většinou situovány mimo Kladno. Společný zemědělský podnik pro živočišnou výrobu vydává od roku 1983 ve Slaném nepravidelně časopis *Těhuláček*. Své zpravodaje mají i místní JZD, například JZD

¹⁰⁰ MAREŠOVÁ, Marie. Soupis časopisů středočeského kraje 1945-1965. Praha: St. knihovna ČSR - Nár. knihovna, 1968, 223 s.

¹⁰¹ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1966-1985. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1991, 348 s.

¹⁰² DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1986-1990. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1993, 266 s.

Rozvoj v Řisutech vydává svůj *Zpravodaj* každý měsíc počínaje rokem 1981. Státní statek ve Zlonicích vydává svůj *Zpravodaj* již od roku 1977, JZD Mír ve Slatině vydává od roku 1978 *Zpravodaj JZD Mír nositel řádu práce Slatina* a v Kamenných Žehrovcích vychází od roku 1979 měsíčník *Zpravodaj JZD Rudá záře Kamenné Žehrovice*.¹⁰³

Závěrem bychom neměli opomenout produkci družstevní, která zahrnovala z větších titulů *Zpravodaj LSD Kladno*, který Lidové spotřební družstvo vydává nepravidelně od roku 1977. Bytové družstvo Ocelář vydává od března 1981 čtyřikrát ročně *Družstevní bydlení* a bytové družstvo ve Slaném zase od roku 1983 vydává měsíčník *Informační zpravodaj*.¹⁰⁴

Kulturní časopisy

Kulturní periodika, která se před 2. světovou válkou často soustředila kolem knihtiskáren a knihkupců, citelně zasáhl zákon o vydávání knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací, přijatý Národním shromážděním 24. března 1949. Zákon vylučoval z nakladatelského oboru jednotlivce a znamenal také likvidaci nakladatelství, která nebyla spojena s některou z ústředních politických či společenských organizací, čímž ovlivnil i vycházení některých periodik. Jedním z nejznámějších poválečných nakladatelských časopisů byl čtvrtletník *Most*, který však skončil ještě před vydáním zmíněného zákona v roce 1948.¹⁰⁵

Jeden z prvních poválečných kulturních časopisů na Kladensku byl týdeník *Lidová revue*, který vyšel již 24. srpna 1945. Od září 1946 vychází pod změněným názvem *Haló - revue*. Jako takový ovšem vydrží jen do března 1947 kdy přestává vycházet, ale podle sdělení redakce na něj má navazovat časopis *Evropa a svět*, který vychází v Praze od srpna 1947. Od září 1947 do září 1948 vychází také měsíčník kladenského divadla *Lidové jeviště*. Své tituly mají i další kladenské instituce. Městské museum vydává v roce 1948 *Věstník Sládečkova musea na Kladně*. Vydávání nemá

---

¹⁰³ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1966-1985. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1991, 348 s.

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

dlouhého trvání ale po několikaleté odmlce na něj v roce 1956 navazuje *Zprávy okresního vlastivědného Sládečkova musea, konservatoria stát. ochrany přírody a vlastivědného kroužku OVSM na Kladně*. Ještě dříve, od roku 1952 vychází pravidelně dvakrát do roka *Zprávy Melicharova městského musea v Unhošti*. Okresní lidová knihovna na Kladně vydává v letech 1957 a 1958 zpravodaj *Na pomoc propagandistům*. Od roku 1972 jej dvakrát ročně následuje *Zpravodaj pro knihovny Středočeského kraje*. O rok později krátce existuje týdeník *Večerník kladenského kulturního života*, vydávaný místním národním výborem, ale všechna čísla jsou vedená jako zvláštní a kromě období od září do prosince 1959 již další čísla nevycházejí.¹⁰⁶

Ve Slaném vychází první kulturní titul v září 1945. Jedná se o věstník SČM Slaný, čtrnáctideník *Vzhůru*. Jeho existence je však hodně krátká a zaniká po dvou měsících. Významnější kulturní titul vydává zdejší Dům osvěty. Od roku 1958 do roku 1960 je to měsíčník *Osvětové noviny*. Místní Jazzklub ZK ROH vydává od roku 1980 *Zpravodaj slánského jazzklubu*. Vycházelo nepravidelně pět čísel ročně. Kulturní dům Velvary vydává od roku 1963 nepravidelně svůj *Zpravodaj*, zaměřený především na film a kinematografii.¹⁰⁷¹⁰⁸

V průběhu let vycházelo v regionu i několik málo všeobecných kulturních titulů. Městský národní výbor v Kladně vydává od začátku roku 1965 měsíčník *Kulturní kalendář*. O pět let později ale zaniká. Od roku 1974 na něj navazuje měsíčník *Kulturní zpravodaj města Kladna*. Alternativou pro Slaný a okolí je od prosince roku 1976 *Slánský kulturní zpravodaj*. Z pohledu mediální profese stojí za zmínku i v letech 1976 až 1980 nepravidelně vycházející *Informátor pro práci vedoucích agitačních středisek, rozhlasových kroužků a místních novin*. Od roku 1980 vychází v Kladně *Zpravodaj sborů pro občanské záležitosti*.¹⁰⁹

Časopisy pro děti a mládež

¹⁰⁶ KAŇKA, Vladimír. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963. Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

¹⁰⁷ MAREŠOVÁ, Marie. Soupis časopisů středočeského kraje 1945-1965. Praha: St. knihovna ČSR - Nár. knihovna, 1968, 223 s.

¹⁰⁸ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1966-1985. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1991, 348 s.

¹⁰⁹ Tamtéž

Po válce se rychle obnovil především titul *Naše cesta*. Tento časopis Sdružení studentstva začal prvně vycházet již v roce 1929, ale studentstvo se časem od komunisticky orientovaného podniku distancovalo. U jeho zrodu i poválečného obnovení stál učitel Volné školy práce v Kladně Václav Pekárek (1907-1982), který později po 2. světové válce působil coby tiskový referent a vedoucí literárního oddělení ministerstva školství a národní osvěty. Jako levicově orientovaný přispěvatel působil v mnoha titulech, např. *Tvorba*, *Lidová kultura*, *Nový život*, a další. Kromě Pekárka se kolem časopisu pohyboval také místní rodák Alan František Šulc (1909-1992). Šulc byl přispěvatelem do kulturní rubriky kladenské filiálky *Českého slova*, jehož redaktorem se v roce 1933 stal. Jméno si vybudoval ale hlavně po 2. světové válce v dokumentaristice, když přešel k jako hlavní dramaturg ke Krátkému filmu a stál u zrodu FAMU. Časopis *Naše cesta* ještě před válkou zanikl a Edice Naší cesty až do roku 1946 vydávala především díla marxismu-leninismu. Obnoven byl v roce 1947 pod názvem *Informační zpravodaj ONV* a k tradičnímu názvu se vrátil v roce 1952. Vycházel jako týdeník do roku 1954, ale se studentstvem toho měl už málo společného, přestože se tak tvářil.¹¹⁰

Jako zřejmě první poválečný časopis pro mládež na Kladensku začíná vycházet měsíčník *...a 'de se!*, jehož nakladatelem je Svaz české mládeže Brandýsek-Olšany. Dochovalo se však jen jedno číslo z roku 1945 a z archivního záznamu není jisté, do kdy měsíčník existoval. Jisté je, že nevychází po roce 1966. Stejná situace nastává u časopisu Svazu české mládeže Hnidousy-Motyčín. Jejich časopis *Červenec* se dochoval jen ve vydání z 15. srpna 1945. Od října 1948 vydávala pro své žáky a jejich rodiny časopis i 5. národní škola v Kladně na Amálce s názvem *Naše škola*. Vzhledem k dochovaným exemplářům ale časopis patrně do dalšího školního roku zanikl. A zachovalo se i jedno číslo *Věstníku Sdružení rodičů a přátel I. jedenáctileté školy v Kladně – Švermovo náměstí*. Mezi školní časopisy se dá počítat i měsíčník kladenské závodní rady SZŠO *Průvan ve škole*, vycházející od května 1952 do dubna 1955. Co do rozsahu největším byl však v této době školní časopis Učňovské školy Poldiny hutí *List našich učňů*. Tento měsíčník vycházel od 28. října 1945 do 31. června 1950. Tyto listy neměly profesionální redakci, nýbrž byly tvořeny pedagogy, případně žáky jednotlivých škol.¹¹¹

¹¹⁰ ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s.

¹¹¹ KAŇKA, Vladimír. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963. Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

Vydavatelská činnost je patrná i kolem menších škol v menších obcích. Například pionýři a svazáci základní devítileté školy ve Smečně vydávají v letech 1966 a 1967 časopis *Jiskra*. Bohužel, po druhém ročníku tento titul zaniká. Stejný osud postihl v téže době i časopis stochovské devítiletky *Vyňatá slova* a jeho následovníka *Pionýrská pravda* a o rok později také časopis ZDŠ Unhošť *Sluníčko*. Čtvrtletník pcehrských školáků *A jsme tady* vychází počínaje listopadem 1981. Úspěšnější jsou ve svých vydavatelských aktivitách na středních školách. Oddíl SSM na kladenském gymnáziu vydává od školního roku 1972/1973 svůj občasník *Integrál*. Strojní průmyslová škola má svůj časopis od roku 1979. *Průmyslovák* však vydrží ve vydávání jen do roku 1984. Úsek výchovy mimo vyučování se snažil ve spolupráci s SOU obchodním od roku 1982 o vydávání časopisu *Okolo pultu*, ale po nepravidelném vycházení časopis v roce 1985 zaniká. Až dost pozdě, v říjnu 1989, začíná vycházet občasník SOU Kladno pro obory elektromechanik, instalatér a zedník jménem *Trojka*. I tyto tituly vznikaly především z nadšení pro žurnalistickou a vydavatelskou činnost.¹¹²¹¹³

Jak je již patrné, různé tituly pro mládež pochází v této době z produkce pionýrských organizací a Svazu socialistické mládeže. Některé tituly jsou úspěšné, ale mnoho z nich existuje jen krátce. Od prosince roku 1975 vychází pionýrský měsíčník *Dopis vedoucím*. Na jeho obsahu se podílí zaměstnanci okresního domu pionýrů a mládeže a řízen je většinou redakční radou. Pionýrská *Pětka*, časopis 10. pionýrské skupiny Julia Fučíka, vychází v Kladně od roku 1986, ale vzhledem k vývoji v zemi jeho vycházení v dubnu 1990 končí. Na druhé straně měsíčník OV SSM Kladno *Mladé Kladensko* se dočká jen tří ročníků a od roku 1978 nevychází. Závodní organizace SSM ale od roku 1973 vydává úspěšnější zpravodaj *Mládí na okrese*. Ten se v roce 1983 přejmenovává na *Svazáckou bleskovku* a s výjimkou let 1985 a 1986, kdy vychází pod názvem *Zpravodaj ZO SSM ONV Kladno*, tak vydrží až do konce totalitního režimu. Příkladem výrazně zaměřeného zájmového periodika pro mládež je *Slan*, časopis vycházející od roku 1986 pro členy Klubu přátel sci-fi fungujícího při slánském gymnáziu. Časopis byl ale určen pro vnitřní potřebu klubu a tak se k ostatním příznivcům sci-fi na Kladensku a Slánsku oficiální cestou nedostal.¹¹⁴

¹¹² DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1966-1985. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1991, 348 s.

¹¹³ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1986-1990. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1993, 266 s.

¹¹⁴ Tamtéž

Ostatní časopisy

Období let 1945 až 1989 bylo pro kladenskou regionální média rozporuplná. Počet titulů vzrůstal, ovšem okruh témat, která tato média pokrývala, se stejným způsobem nerozšiřoval. Na Kladensku se zcela vytratily nejen oficiální místní tituly věnující se náboženství, ale dokonce i sportu. Přestože sport byl a je v tomto regionu populární. Sportovně zaměřený titul byl v roce 1946 obnovený zpravodaj Sokolské župy Budečské. Začíná jako oběžník pro činovníky *Sokolská župa budečská*. V roce 1947 se mění ve *Zpravodaj Sokolské župy Budečské* a jak sama redakce uvádí, snaží se navázat na tradici věstníku, který vycházel v období před 2. světovou válkou. Následující rok se časopis potýká s problémy, název mění na *Budeč* a v říjnu zaniká. Za poslední rok svého vycházení se často měnilo vedení listu. Jedním z odpovědných redaktorů byl Jaromír Duchač (1898-1960), předseda Okresního osvětového sboru v Kladně. Ten se již dříve podílel na redigování časopisu *Stráž svobody* či edice *Vlastivědná knihovna Kladenska*.¹¹⁵

Objevují se periodika mající za účel popularizovat armádu a brannou výchovu. Jako první to byl čtrnáctideník *Polnice*, který v letech 1948 a 1949 vydával 5. pl. T.G. Masaryka. Z pozdějších dosáhl většího významu *Zpravodaj civilní obrany okresu Kladno*, který od roku 1986 vydával Štáb civilní obrany. Ve značně průmyslovém regionu se ale objevují i tituly zabývající se přírodovědou, přírodou a její ochranou. Od roku 1969 vychází *Kladenský zpravodaj aktivu ochrany přírody a krajiny*, zacílený především na dobrovolníky než profesionální ekology. V první polovině osmdesátých let vychází třikrát ročně *Zpravodaj Českého svazu ochránců přírody v okrese Kladno*. V jeho redakci krátce působí i historik Jaroslav Vykouk (1919-2011). Vykouk byl velký kladenský patriot, předseda aktivu Památkové péče města Kladna a v osmdesátých letech také pracovník inspekce veřejného pořádku Městského národního výboru v Kladně. Tvůrčí byl až do své smrti a i v devadesáti letech stále psal historické a

---

¹¹⁵ KAŇKA, Vladimír. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963. Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

přírodovědné články do různých místních médií. Svaz ochránců přírody ve spolupráci s kladenskými ocelárnami pak vydává od roku 1985 bulletin *Péče o životní prostředí*.¹¹⁶

---

¹¹⁶ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1966-1985. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1991, 348 s.

Média na Kladensku v letech 1990 až 2000

Tisk

V historii regionu byl tisk od svého vzniku dominantním médiem. Jeho situace se od roku 1990 změnila stejně zásadně, jako se změnilы poměry ve společnosti. S tím, jak zanikaly jednotlivé organizace, zanikaly i jejich listy. A protože zde většinou neexistovaly žádné přímé nástupnické subjekty, nenavazovaly ani jednotlivé tituly. Například rozpadem jednotných zemědělských družstev zanikly jejich hospodářské tituly a soukromí zemědělci pak ve svých podnicích nic dále nevydávali. Rozpadem místních organizací Svazu socialistické mládeže, pod kterým fungoval i Pionýr, přišlo Kladensko o mnoho titulů pro děti a mládež. Změnou společenského a politického uspořádání zaniká také mnoho titulů, v předchozích kapitolách označených jako „správní“, tedy titulů vydávaných místními národními výbory po celém Kladensku. Týkalo se to *Unhošťského zpravodaje*, ale i mnohých jiných. V Unhošti, jakožto v jedné z největších obcí na Kladensku, nebyla ovšem nouze o pokračovatele, i když se nejednalo o přímé pokračovatele. Již v roce 1990 začíná vycházet týdeník *Unhošťský telegraf*, který vydává skupina místních nezávislých novinářů. Redakci tehdy vedl Ivan Kytka, dlouholetý londýnský zpravodaj České televize, který po svém krátkém působení coby šéfredaktor zpravodajství ČT od 1. do 21. května 1998 zakotvil v české sekci BBC. Městský úřad v Unhošti začal svůj list vydávat až v roce 1992. Měsíčník měl název *Unhošťský bulletin* a pouhé dvě strany. Vycházet přestal v roce 1997.¹¹⁷ Kromě toho vycházelo v Unhošti po roce 1990 několik dalších různě zaměřených periodik. Například jeden z prvních polistopadových regionálních náboženských časopisů *Posel z Budče*. Vydáván byl jednou ročně v rozmezí let 1991 až 2002 Vikariátním úřadem. V roce 2003 jej ve spolupráci s Římskokatolickou farností u kostela sv. Petra a Pavla v Unhošti obnovilo Sládečkovo vlastivědné muzeum.

---

¹¹⁷ MALÁ, Dagmar. Přehled periodického tisku v České republice v roce 1990: svazek 2. Praha: Národní knihovna, 1991, 428 s.

Oproti tomu zde existují i tituly, jejichž kontinuita byla zachována. Ty představují především *Tuchlovické noviny*, v letech 1991 až 1994 vycházející pod názvem *Tuchlovické aktuality*. Ty vycházely s nepravidelnou periodicitou již od roku 1959 a většinou se dočkaly kolem pětadvaceti čísel ročně. Obecní úřad jejich vydávání převzal a tento titul tak vychází dodnes, i když od roku 1990 se výrazně snížil počet čísel vydaných za rok pod deset. A objevují se i tituly nové, jako je *H+R Hrdlívský reportér*, vycházející v malé obci Hrdlív s necelými pěti sty obyvateli. Vydavatelem tohoto místního zpravodaje ovšem nebyl obecní úřad, nýbrž místní obyvatel Gustav Suchan. První číslo vyšlo v únoru 1991 a podle vlastní charakteristiky měl časopis přinášet aktuality ze života obce, činnosti jejího zastupitelstva, názory občanů i výběr z tiskovin. Časopis vycházel jednou za tři až pět týdnů a stál 2 Kčs (resp. 2 Kč). Jeho poslední číslo vyšlo v roce 1997 a o dva roky později byla na žádost vydavatele listu zrušena registrace.

Co se výše zmíněných titulů pro děti a mládež týče, zánik SSM neznamenal zánik tohoto druhu periodik. Hned na počátku devadesátých let zřizuje Středočeský kraj v Kladně středisko volného času jménem Labyrint. Labyrint zajišťuje zájmovou činnost pro děti v různých odvětvích, od výtvarných a modelářských kroužků, přes hudební vzdělání, sport, jazykové kroužky až po počítačové programování. Při této instituci také v roce 1993 vychází časopis *Kulab*, na kterém se podílí i kladenský Dům kultury. Významnějším titulem byl ovšem od roku 1991 vycházející měsíčník *Labyrint: časopis pro holky a kluky z Kladna a okolí*. Ve spolupráci s Labyrintem vydává od roku 1993 svůj časopis i Klub českých turistů, resp. jeho oddíl mládeže Roháči, i když časopis *Horác* existuje již od roku 1990, kdy vycházej pod Turistickým oddílem mládeže. Vychází s nezměněnou periodicitou desetkrát ročně dodnes.¹¹⁸ Pro ještě menší děti existuje od roku 1995 měsíčník *Honzík jde do školy*. Časopis je zacílený na děti které chodí do školy krátce nebo v nejbližší době teprve budou a zaměřuje se na tvůrčí rozvoj dítěte. Obsahuje různé skládačky, hádanky a vystřihovánky. Jeho vydavatelem je místní nakladatelství Macek-Delta, soustředící se výhradně na tvorbu pro malé děti. A mediální produkce stále existuje i na místních gymnáziích. Na slánském gymnáziu V.

---

¹¹⁸ DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. Soupis periodik Středočeského kraje 1986-1990. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1993, 266 s.

B. Třebízského vychází od roku 1993 občasník *STUdentský HLAS*, na kladenském gymnáziu zase od konce 90. let studentský časopis *Goblin*.

Noviny a časopisy sledující všeobecné společenské dění v regionu

Sametová revoluce znamenala konec komunistického režimu a v důsledku toho i konec vydávání dosud dominantního tištěného periodika – *Svobody*. Tedy alespoň v té podobě, v jaké existovala dosud. Ještě na počátku roku ji lze na novinových stáncích za 1 Kčs koupit, v pátek i s přílohou *Plus*, ovšem jako vydavatel je již uvedeno vydavatelství Delta. Šéfredaktorem je v této době Slavomil Janov, ještě do dubna ho však stihne vystřídat jeho zástupce Lubomír Vasilev. Jako takový ovšem deník 20. dubna 1990 končí. V září tohoto roku OV KSČM vydává titul *Středočeská Svoboda*, který sám o sobě tvrdí, že navazuje na téměř stoletou tradici vydávání levicového tisku na Kladensku a že je pokračovatelem listu *Svoboda*, vycházejícího v Kladně od roku 1891. Čtyřstránkový list vychází od té doby sedmadvacetkrát ročně s nákladem 20 tisíc kusů. Od září následujícího roku se mění na občasník, vycházející dvaapadesátkrát ročně v rozsahu dvou až čtyř stran. Zároveň se rapidně snížil náklad na 1000 výtisků a cena klesla z dosavadních dvou korun na jednu. Od července 1994 už titul vychází jen formou bezplatného vnitrostranického zpravodaje.¹¹⁹

Stejný osud čekal i *Kladenskou záři*, ale místo po těchto dvou titulech nezůstalo dlouho prázdné. Objevilo se hned několik titulů, které měly ambice stát se novým hlavním tištěným regionálním periodikem. Nejvíce se to podařilo zřejmě *Kladenským novinám*, přímému nástupci *Kladenské záře*. Tento šestistránkový týdeník vycházel pod zdejším obecním úřadem s nákladem 7500 kusů od roku 1990. V únoru 1992 do vydávání titulu vstupuje českobudějovické vydavatelství Vltava s.r.o. a okamžitě stoupá jak rozsah (na 8 stran) tak především náklad, který rázem čítá 10 tisíc kusů. Šéfredaktorem se stal novinář a spisovatel Michal Janata. Ekonomicky zaměřenými články přispíval i Miroslav Korecký, kladenský učitel a pozdější politický zpravodaj a komentátor *Lidových novin*. V redakci se vystříдалo několik dalších osob, které se dodnes podílí na kladenském kulturním životě a mediální produkci. Jako příklad uvedme

---

¹¹⁹ Středočeská svoboda: List komunistů a sympatizujících středních Čech. Kladno: J.Kutil, 1991.

PhDr. Zdeňka Kuchyňku, který v současnosti pracuje pro Sládečkovu vlastivědné muzeum a také se podílí na jeho zpravodaji, Šárku Sandevovou, která se v dnešní době podílí na chodu zmíněného Labyrintu a působí i jako jeho mluvčí nebo sportovního redaktora Rudolfa Muziku, který dodnes působí v nástupnickém titulu *Kladenský deník*.¹²⁰ V ten se noviny přeměnily na začátku května 1997. Na rozdíl od předchozího přerodu (z *Kladenské záře* na *Kladenské noviny*) nebyla ovšem zachována kontinuita redakce. *Kladenský deník* vychází od 3. května 1997 každý den kromě neděle. Od pondělí do pátku vychází bez příloh za 5 Kč, zbylé tři dny s přílohami stojí 7 Kč. Příloha *TV Magazín* s novinami vychází již od ledna 1996 (tedy ještě u *Kladenských novin*), zbylé dvě – *Maxi magazín* (rodinná příloha vycházející ve čtvrtek) a *Panorama* – se přidávají na rok 1997. Příloh vychází s deníkem do roku 2000 několik. Je to *Top magazín*, *Info tip* (oba od r. 1997), *Zdravá rodina* (1998-1999), *Pardon* (od r. 1998) a *Peníze a my* (příloha jen v letech 1998-2001, jinak je součástí novin). V lednu 1999 se mění vydavatel na Pragoprint a.s. a později (v roce 2002) se *Kladenský deník* stává součástí vydavatelského domu Vltava-Labe-Press, vydávajícího v rámci svého projektu mutace regionálních deníků po celé České republice.¹²¹

Největší konkurenci představovaly jednoznačně tituly vydavatelství Nezávislý novinář a *Expres*, patřící do podnikatelského impéria Pavla Orny, bývalého redaktora nakladatelství *Novinář*, který se po revoluci stal jeho ředitelem. I když oficiálně všude figurovalo jméno jeho manželky. Orna začal vydávat vůbec první bulvár v tehdejší Československu. Byl jím celostátní deník *Expres*, ke kterému později přibyl i regionální *Kladenský expres* (o něm více v další kapitole). Jelikož skoro po celý rok 1990 neměl konkurenci, jeho náklad i zisky z reklamy rostly závratným tempem a do konce roku se vyšplhal na skoro půl milion výtisků. Jelikož ale Poštovní novinová služba prodej *Expresu* bojkotovala, prodávali jej v Praze a okresních městech kameloti, kteří si pro výtisky museli jezdit do Prahy, kde se deník vyráběl. Vydávání úspěšně fungovalo několik let, ale pak se prý Orna ocitl přímo pod politickým tlakem, kdy mu bylo nakazováno jak psát, aby nepřišel o inzerci, kde stránka stála tři čtvrtě milionu korun.¹²² „Zajímali a divili se, jak může jeden člověk ovládat tolik tištěných periodik. Báli se, že

¹²⁰ Kladno v osobnostech. Vyd. 2., přeprac. a rozš. V Kladně: Státní vědecká knihovna, 1998, 187 s.

¹²¹ Kladenské noviny. České Budějovice: Vltava, 1991-1997.

¹²² ČECHTICKÝ, Tomáš. Pionýři českého kapitalismu. Instinkt [online]. 2009-2010, 38/10 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/tema/pionyri-ceskeho-kapitalismu_25563.html

*příliš ovlivním myšlení společnosti. Někteří z nich po mně i šli, ale nic na mě nenašli. Jiní si mě chtěli koupit, ale brzy poznali, že jsem neprodejný. Nesnáším totiž prodejné lidi. Po několika úspěšných letech vydávání *Expresu*, který jen na inzerci v nejlepší době vydělal mnoho milionů korun, mě tahle činnost přestala vnitřně uspokojovat a deník, který vlastnila moje paní, jsem prodal zahraničnímu vydavateli. Podmínkou bylo, že převezme všechny redaktory a po dobu dvou let je nevyhodí. Za prodej *Expresu* jsem inkasoval miliony. *Expresu* se prodávalo i 600 tisíc denně s obratem přes miliardu a půl. Spolu s tím jsme vydávali třeba populární *Rodokapsy*. Ty šly neuvěřitelně na dračku.“¹²³ Kromě toho z Ornovi produkce vycházelo několik dalších titulů. Od prosince 1990 do dubna 1991 to byl v Kladně vydávaný deník *Severní DaR (dobře a rychle)* a regionální mutace celostátního *Expresu*, které ovládal až do poloviny 90. let, kdy vydavatelství prodal. „*Moje mediální kariéra byla omylem.*“¹²⁴ Za utržení peníze začal nakupovat nemovitosti po celém Kladně, především kolem pěší zóny v centru města. A když se nedohodl s památkáři a místní správou na plánech oživení Křivoklátu, postavil si necelých 10 kilometrů za Kladnem, v obci Červený újezd, vlastní novogotický hrad.*

S týdeníkem zaměřeným na dění na Kladensku přišla v roce 1994 i společnost Bohemia Art, patřící další zásadní postavě Kladenska 90. let – Vladimíru Stehlíkovi. Týdeník *Kladenský region* měl stejnou redakci jako list *Kladenský kovák*, vycházející v jím ovládané Poldovce. Čtyřstránkové číslo stálo 1 korunu a kromě pravidelných čísel se čtenáři během roku dočkali i několika mimořádných. Úspěchu jako tituly Pavla Orny však tento týdeník nikdy nedosáhl a prvním číslem roku 1997 bylo vydávání zastaveno. Ačkoliv redakce čtenářům sdělila, že doufá v obnovení, vzhledem ke Stehlíkovu zatčení za podíl na událostech v Poldovce titul v roce 1998 definitivně zanikl.¹²⁵ Ostatní pokusy o vydávání celospolečenského periodika, které by se stalo mezi čtenáři jedničkou, skončily většinou dříve než začaly. Příkladem budiž *Ráno: pravý český deník*, jehož

¹²³ MURÁRIK, Jan. Pavel Orna: Podnikatel by neměl být v obci politikem. [online]. 2009 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.sedmicka.cz/praha-a-stredni-cechy/clanek/pavel-orna-podnikatel-by-nemel-byt-v-obci-politikem-18335>

¹²⁴ ČECHTICKÝ, Tomáš. Pionýři českého kapitalismu. Instinkt [online]. 2009-2010, 38/10 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/tema/pionyri-ceskeho-kapitalismu_25563.html

¹²⁵ Kladenský region. Kladno: Bohemia Art, 1997.

nulté číslo vyšlo v Kladně v roce 1998. Ačkoliv bylo oznámeno, že bude vycházet s periodicitou 304 čísel za rok, dalšího už se čtenáři nedočkali.¹²⁶

Ani Slaný však po roce 1990 vydavatelsky nezhálelo. Z této skupiny periodik se zde o čtenářskou přízeň snažily především tři tituly. Měsíčník *Slánský region* informující především o kultuře a společenském dění vycházel s nákladem 3000 kusů od roku 1991, ale 9. listopadu 1993 mu byla odebrána licence. Regionální noviny s jednoduchým názvem *Slánsko* začaly vycházet s nákladem 2500 kusů v roce 1996. Již v roce 1998 však zanikají. Výrazný úspěch tak zaznamenávají jen *Slánské listy*. Tento týdeník vychází od 10. února 1993 pod vydavatelstvím Gelton, majitele a původně i šéfredaktora Jiřího Červenky. List má svou slánskou redakci, ale vydavatelství je v Novém Strašecí, které i přes svou blízkost Kladnu patří již do rakovnického okresu. Spolu se *Slánskými listy* zde Červenka vydává i *Kladenské* (od září 1993 do prosince 1996) a *Novostrášecké listy*. Náklad byl na počátku 2 tisíce kusů, ale v průběhu let se více než zdvojnásobil a v roce 2000 už je to 5 tisíc kusů, což svědčí o slušné kvalitě tohoto titulu. Jeho redakci také prošlo několik známých jmen regionální žurnalistiky, z nichž zřejmě nejvíce vyčnívá Ladislav Ježek (1947-2004), který před příchodem do *Slánských listů* v roce 1998 prošel redakcemi *Jihočeské Pravdy*, *Obrany lidu*, *Československého sportu*, *Lidové demokracie* a v letech 1991 až 1993 dokonce vydával vlastní noviny *Sport plus*.¹²⁷ Časopis se záhy mění na čtrnáctideník, ale zpočátku vychází v různé dny (úterý, čtvrtek, pátek). Počet jeho stran však stoupá stejně strmě jako jeho náklad a 21. prosince má už 40 stran. Polovinu obsahu však tvoří inzerce. Ta je titulována jako příloha *Podnikatelské listy* a objevuje se poprvé 12. března 1993. Redakční kolektiv je relativně dost trvalý, neboť kromě Červenky zde již od tohoto roku působí redaktoři Libor Dobner a dnes už šéfredaktor Libor Pošta.

Zánik hospodářských periodik

Mezi periodiky, které byly v předchozích kapitolách označovány jako hospodářské, vždy měly přední pozici periodika průmyslových profesí, konkrétně

¹²⁶ Ráno: pravý český deník. Kladno: R.I.P., 1998.

¹²⁷ DOBNER, Libor. Zemřel slánský redaktor Ladislav Ježek. *Slánské listy*. 2004, roč. 12, č. 6.

hutnická a hornická. Ty byly vydávány průmyslovými podniky, které se soustředily především v Kladně. Na rozdíl od mnoha politických a společenských organizací, které změnu režimu nepřežily, průmyslové podniky fungovaly od počátku 90. let dál. Konce desetiletí se ale bohužel většinou nedožijí ani ony.

Tak v roce 1990 bez problémů vychází *Kladenský kovák*. Čtyřstránkový týdeník je k dostání za jednu korunu. Kromě pravidelných čísel vycházela také čísla mimořádná, která byla zdarma. S oblibou je využívala redakce během vlastnictví huti společností Bohemia Art, kdy v nich vedení v čele s Vladimírem Stehlíkem informovalo o svých krocích k ozdravení podniku a obhajovalo konkrétní rozhodnutí. Číslování kopírovalo číslování vydání běžných, kdy mimořádné vydání sdílelo číslo předchozího běžného vydání s dodatkem, že se jedná o mimořádné číslo. Změny přichází v roce 1995. Od prvního čísla jsou již zdarma všechny běžná i mimořádná čísla. V polovině roku se zmenšuje i formát, který má nyní velikost menšího sešitu A4. Protože se však nijak nezmenšil obsah, narostl počet stran, který se od tohoto okamžiku pohybuje kolem osmi. Rozpad Spojených oceláren Poldi ovšem znamená i konec vydávání. List s tradicí od roku 1947, kdy vznikl po spojení dvou kladenských železáren jako spojený titul jejich předchozích časopisů, přestává vycházet po dvaatřiceti běžných a třech mimořádných číslech z roku 1996.¹²⁸

Nejinak dopadl i druhý hlavní titul – *Kahan*. Ten vycházel od roku 1966, kdy vznikl spojením časopisů jednotlivých dolů, které se spojily do jednoho podniku. V devadesátých letech vychází jako týdeník každý pátek. Kromě oborových článků a článků z událostí kolem dolů obsahuje od června i rubriku o kladenském sportu a inzertní a informační rubriku. Když to omezený prostor na čtyřech stranách dovolí, objevuje se zde i křížovka nebo doplňovačka. V roce 1992 vyšlo u příležitosti Dne horníků první společné vydání *Kahanu a Mladé směny*, týdeníku pracujících dolu ČSM Stonava, nacházejícího se v karvinské uhelné pánvi. Pravidelně se tak děje od 31. ledna 1997, kdy vždy poslední číslo měsíce vychází jako spojené vydání časopisů společnosti Českomoravské doly pod názvem *Mladá směna & Kahan*. Tato vydání mají nejenom dvojnásobný počet stran, ale navíc obsahují barevné fotografie. Spolu s uzavřením vinařického dolu Mayrau v roce 1997 přestává tento titul existovat.¹²⁹

¹²⁸ Kladenský kovák. Kladno: Poldi ocel, 1996.

¹²⁹ Kahan: časopis pracujících kladenských dolů. Kladno: Kamenouhelné doly, 1997

Třetí největší podnik v regionu, Kablo Kladno ztrácí svůj měsíčník *Kladenský kablovák* již v roce 1991. Zpravodaj Okresního stavebního podniku zaniká ještě o rok dříve. Přesto zde několik podnikových časopisů vychází. Vzhledem k tomu, že se nejedná o tak obrovské podniky, jako byly ty zaniklé, ani časopisy nedosahují takových nákladů a společenského významu a jejich vycházení také většinou nemá dlouhého trvání. Spíše jen pro zajímavost tedy uvedme podnikový časopis pro zaměstnance a příznivce autodealerské společnosti Amond *Amond report* (1998), Vodáren Kladno-Mělník *Vodák* (1999), čtvrtletník kladenských pekáren Komperk *Koblížek* (1997-2002) nebo měsíčník *Informační zpravodaj – Beznoska s.r.o.*, což je jedna z nástupnických společností Poldi, vyrábějící kloubní náhrady.

Kulturní a inzertní periodika

Ačkoliv se spojení kulturních a inzertních periodik může na první pohled zdát divné, skutečnost je taková, že právě kombinací inzertních kulturních zpravodajů vzniká po roce 1990 hned několik. Inzertní periodika jako taková jsou patrně nejvíce se rozvíjející skupinou ze všech. Především firemní inzerce se dostává skutečně všude a tak celkem logicky začaly vycházet tituly specializující se na ní. Na pomyslném prvním místě se v této kategorii nachází zřejmě týdeník *Risk*. Vychází od roku 1991 dodnes a vydává ho Reklamní a inzertní soukromá kancelář, z jejíž zkratky název týdeníku vznikl. Nákladem 6 tisíc výtisků pokrývá kromě Kladna také oblast Slaného a Rakovníka. V současné době už vychází dvakrát týdně (v úterý a v pátek) a k dostání je i v okrese Praha-západ. Vzhledem k tomu, že soukromé osoby zde mohou inzerovat zdarma, získal si list takovou popularitu, že od roku 1992 vychází nepravidelně také *Speciál Risk*, který vychází i čtyřicetkrát do roka. Stejná kancelář dodává zdarma do poštovních schránek obyvatel v celém regionu od konce 90. let i reklamní noviny *Special*.¹³⁰

Od dubna 1992 vychází inzertní čtrnáctideník *Deixe-Tip*, pokrývající celý Středočeský kraj. Je zdarma, nemá však regionální mutace. Díky velkému území, které pokrývá, vychází ve velkém nákladu přes 100 tisíc kusů, z nichž jsou dvě třetiny

¹³⁰ Risk. Kladno: Reklamní a inzertní kancelář, 2000.

distribuovány do poštovních schránek obyvatel a zbylá třetina je rozdělena mezi 440 distribučních míst. Inzertní periodika vychází i mimo největší inzertní trhy regionálních center. Důkazem je měsíčník *Unoštský reklamník Sanco AD*, který se poprvé objevuje v roce 1992. Vydává ho společnost Santyrák Photo & Video Company, patřící místnímu podnikateli a fotografovi Miroslavu Snatyrákovi (nar. 1960). Nákladem 4 tisíce výtisků se snaží pokrýt oblast od Nového Strašecí po západní okraj Prahy.¹³¹ Vychází až do roku 2010. V roce 1995 začíná vydávat svůj inzertní měsíčník *Echo i Labyrint*, i když ten se samozřejmě s prvně jmenovanými tituly nemůže rovnat.

Jak již bylo řečeno o pár řádek výše, svým způsobem revoluční bylo spojení kulturního zpravodaje s vyloženě inzertním periodikem. Jako první tento trend na Kladensku zavedl měsíčník *Forbína*, vydávaný reklamní a uměleckou agenturou Klubko 55 od ledna roku 1994. Časopis přinášel v praktickém malém formátu kulturní zpravodajství z regionu včetně programů kin, koncertů a dalších společensko-kulturních akcí. Na druhé straně byl ale plný reklamy. Občas se na jeho stránkách objevila nějaká soutěž nebo stránka s rébusy či křížovkou. Distribuován byl zdarma na mnoha veřejných místech po celém Kladně. Přes poměrně jednoduchou grafickou úpravu se těšil velké oblibě u obyvatel větších obcí Kladenska a ve vydávání se udržel až do roku 2002.¹³² Ještě předtím než přestal vycházet však inspiroval k vydávání podobně zaměřených periodik, například měsíčníku pražské společnosti Elefant Press, která vydávala v letech 1995 až 2002 *Elefant: Kladno-Slaný-Unhošť*, avšak podobně jako ostatní pokusy nedosáhl takové popularity jako *Forbína*. Tu překonal až po roce 2000 vycházející *Kladenský kamelot*.

Rozhlasové vysílání

Vlastní rozhlasovou stanicí má Kladensko od května roku 1995. Právě v tomto období se začíná v České republice prosazovat nová generace rozhlasových stanic a mezi nimi je i *Radio Relax*, jako jedna z 58 regionálních stanic, ovšem jediná v okrese Kladno. Jedná se o stanicí soukromou, vlastníkem licence je společnost Radio Relax

¹³¹ Unoštský reklamník SANCO AD. Marketing Rescue Sanco [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.marketingrescue.cz/index.php?id_obsah=20

¹³² Forbína: společensko-kulturní měsíčník. Kladno: Klubko 55, 1994.

s.r.o. Jak je uvedeno v rozhodnutí o udělení licence Rady pro rozhlasové a televizní vysílání z 9. listopadu 1999, jedná se o apolitickou stanici s lokálním zaměřením rodinného typu. Cílovou skupinou však má být posluchačstvo ve věku 20 až 45 let. Vysílací čas je 24 hodin denně a hudební produkce je zaměřena na střední proud s poměrem české a slovenské tvorby 20%.¹³³

Díky své programové skladbě, zahrnující klasické hity ale především hudební novinky tzv. mainstreamu, se stává v regionu značně populární. Napomáhá tomu i skutečnost, že kromě agenturních zpráv má vlastní tým reportérů, přinášejících regionální aktuality. Přestože kvůli narůstajícímu počtu rozhlasových stanic v dalších letech většině z nich poslechovost klesá, posluchačů Relaxu přibývá. Podle výzkumu Mediaprojekt, na kterém se podílely agentury Gfk Praha, STEM/Mark a Aisa media/Median, jich je touto dobou 89 tisíc týdně. To je úctyhodné číslo, uvážíme-li, že vysílá na jediné vysílací frekvenci 92,3 FM. Změna přichází v listopadu 1997, kdy začíná vysílat na druhé frekvenci v Rakovníku 97,4 FM. Poslechovost se tím zvýšila na 96 tisíc posluchačů za týden. Další vysílací frekvence, na které je možné Relax naladit přichází záhy. V září roku 1998 je to kralupská 103,4 FM. Do konce námi sledovaného období je poslechovost celkem stabilní a pohybuje se kolem hranice 95 tisíc posluchačů týdně. To řadí *Radio Relax* mezi nejúspěšnější rádia lokálního charakteru, ačkoliv o výsledku nejúspěšnějšího lokálního rádia v ČR, *Rádia Blaník* se 437 tisíci posluchači za týden, si může stále nechat jenom zdát.¹³⁴

Po roce 2000 však Relax zaznamenává další nárůst plošného rozsahu svého vysílání a tím i nárůst poslechovosti. Od ledna 2002 vysílá i pro Berounsko a Lounsko na frekvenci 97,5 FM, resp. 94,8 FM. V tomto roce se také poslechovost poprvé v historii tohoto rádia dostala přes hodnotu 100 tisíc posluchačů týdně. V dnešní době se ale pohybuje zpět nad hranicí 90 tisíc posluchačů za týden. I to je ovšem ve skupině menších lokálních rozhlasových stanic skvělý výsledek. Zvláště vezme-li v podtaz fakt, že díky geografické blízkosti Kladna a Prahy je v kladenském okrese na poli dostupných rozhlasových stanic větší konkurence než v jiných lokalitách. Mezi

¹³³ Rozhodnutí o udělení licence. In: RRTV [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/files/lic/16546.pdf>

¹³⁴ Údaje o poslechovosti převzaty z: Historie MediaProjektu [online]. 2006 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: http://www.radiotv.cz/p_radio/r_obchod/historie-mediaprojektu-viii-rok-2000/

srovnatelně velkými rozhlasovými stanicemi je tak v západní polovině Středočeského kraje – mezi posluchači ve věku 12 až 79 let – jedničkou.¹³⁵

Televizní vysílání

V roce 1995, tedy v téže době kdy začíná soukromé lokální rozhlasové vysílání, začíná v Kladně také odvážný projekt městského televizního vysílání. U zrodu soukromé *Městské televize Kladno* stál tehdy Petr Holubec, syn jednoho ze tří zakládajících členů sportovní redakce ČST a také pořadu 'Branky, body, vteřiny' Víta Holubce. Samotná televizní stanice vznikla shodou několika okolností. V rozvodech kabelové televize na kladenských sídlištích zůstal jeden volný kanál. Provozovatel sítě, společnost Kabel Plus s.r.o., tento kanál nehodlala nijak využít a počítalo se s tím, že ho dá k dispozici městu. Jenže Kladno o tuto možnost neprojevalo zájem a tak zůstal kanál nevyužitý. Zájemci se objevili tři. Reklamní agentura Klubko 55, firma Kass, která již kabelové vysílání provozovala v Kolíně a Kutné hoře a Petr Holubec. Šanci dostala dnes již neexistující pražská společnost Kass spol. s.r.o., jejíž představitelé se rychle dohodli se zástupci města i provozovatele sítě a měli i potřebné technické zázemí. Neměli ale dostačující lidské zdroje a tak oslovili Petra Holubce, který působil v kladenské krajské redakci České televize.¹³⁶

Původní idea byla, že městská televize bude fungovat v součinnosti s ČT. Ideálně by se tak skloubila síť kontaktů ČT s technickými možnostmi Kass. Zdejší redakce totiž veškeré své materiály posílala do Prahy, kde se dále upravovaly. Firma Kass chtěla zřídit střížnu, režii a odbavovací pracoviště, ale lidé z ČT se nakonec postavili proti, protože se jim spolupráce veřejnoprávního média se soukromým vysílatelem nezdála vhodná. Holubec se tedy začal naplno věnovat městské televizi a skutečně, v prvním čtvrtletí roku 1995 se začalo vysílat. Z počátku to však bylo vysílání hodně skromné, protože redakce sestávala jen z redaktora a technika. Začínalo se s půlhodinovým zpravodajským magazínem, který shrnoval týdenní dění v Kladně. Na

¹³⁵ Radioprojekt - 2. pololetí 2011. In: Median s.r.o.: Výzkum trhu, médií a veřejného mínění & výzkum software [online]. 2012 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: http://www.median.cz/docs/RP_2011_3+4Q_zprava.pdf

¹³⁶ Informace po kabelu. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 15.

obrazovkách se objevoval po celý týden třikrát denně. Druhou část vysílání tvořil pasivní teletext, kvůli kterému později přibyla do redakčního týmu další redaktorka. Teletext obsahoval krátké lokální zprávy, programy místních kulturních zařízení, ale třeba i drobnou inzerci.¹³⁷

V dalším roce se začalo vysílání rozšiřovat a dostalo se i na živé vstupy. Televize vysílala třeba nepřetržitý odpolední přenos z městské akce na den dětí nebo dokonce přímý přenos exhibičního utkání v ledním hokeji mezi legendami Kladna a Sparty Praha. Na přenášení ligových utkání místního klubu však chyběla licence. Financování byl základní kámen úrazu celého projektu. Televize byla nezávislá a podpory od města se jí vůbec nedostávalo. Peníze se sháněly z reklamy a spoluprací s redakcemi televizí Nova a Premiéra, které k regionálnímu zpravodajství využívaly externisty. Po odchodu Holubce na Premiéru, resp. Primu, činnost kolem televize slábla. Redakci nadále táhla hlavně Iveta Fialová, dnes známá moderátorka České televize. Po necelých dvou letech vysílání tak projekt MTVK na konci roku 1996 končí, přestože se mezi obyvateli pokrývané části Kladna těšil celkem velké popularitě. Důvodem ale byl nedostatek financí.¹³⁸

Po městské televizi v Kladně nic nezbylo. Ani v historických člancích se o ní nepíše. Důkazem její existence jsou tak především vzpomínky pamětníků. Většina lidí si však na dotaz ohledně televize vzpomene jen na to, že zde nějaká byla a že v ní byl Petr Holubec. Žádnou hlubokou stopu v historii města tedy neudělala a tak přes veškeré ambice, které tento projekt měl, se dnes jeví bohužel jako neúspěšný.

---

¹³⁷ HÁJEK, Roman. Kladenská MTV: O jedné místní televizi... Kladno Záporno: kulturní revue pro Kladno. 2011, roč. 6, č. 10.

¹³⁸ Tamtéž

Tematický rozbor let 1992-1994 na příkladu Kladenského a slánského expresu, resp. Kladenského expresu i pro Slaný

Kladenský expres vychází poprvé v roce 1992. Jeho vydavatelem je Vydavatelství a nakladatelství Nezávislý novinář. Šefredaktorem je Ivo Podskalský, od pátečního čísla 30 z 12. června ho na této pozici střídá Milada Krejčí. U svého původního názvu však dlouho nezůstane, neboť se od svého jedenadvacátého čísla z úterý 12. května 1992 přejmenovává na *Kladenský a slánský expres*. A ke změně názvu dojde v poměrně krátké době ještě několikrát. Od čísla 17 z 2. března 1993 vychází jako *Expres regionů Kladno a Slaný*. Ovšem jen do čísla 21 z 16. března téhož roku, kdy se název mění na *Expres regionů Kladno, Slaný a Rakovník*. Počínaje číslem 35 ze 4. května je vydáván jako *Kladenský expres, i pro Slaný*. Periodicita je původně týdenní, od čísla 6 z pátku 13. března 1992 začíná vycházet dvakrát týdně. K dostání je za 1,50 Kčs, 2. března 1993 za 1, 50 Kč a od ledna 1994 za 2 Kč. Počínaje tímto dnem je také pro soukromé osoby zdarma řádková inzerce.

Stejně tak jako název, je nestálá i grafická úprava listu. Logo titulu se mění nejen vzhledově, ale různě mění i svou pozici na titulní straně. Někdy je až nahoře, jindy v horní třetině, někdy vlevo, jindy uprostřed. Vzhled se mění nepravidelně, číslo od čísla. Ani vnitřní uspořádání článků a grafika není jednotná. Trochu vzhledově připomíná inzertní časopis, protože články jsou zde různě rozprostřeny po listu, jsou většinou krátké a každý vypadá jinak. Některé jsou v tmavých rámečcích bílým písmem, jiné kurzívou na světlém podkladu. Zpočátku má jedno číslo 4 strany, z nichž jednu kompletně zabírá reklama. V průběhu následujících let se počet stran lehce zvýší, více však naroste inzerce než počet článků. Tištěn je černobíle a to včetně fotografií, které jsou na titulní stránce průměrně 4, na druhé straně taktéž a poslední sportovní stranu ilustrují průměrně 3 fotografie. Od druhého pololetí prvního ročníku se na titulní straně objevuje malá reklama (přibližně 3x3 cm) a sportovní rubrika obsahuje reklamní nabídku sázkových kanceláří Fortuna a Formule. Během sledovaného období se také objeví chyby v sazbě, konkrétně číslo 39 v úterý 14. července 1992 vychází s chybným záhlavím předchozího pátečního čísla 38 a 1. číslo roku 1993 z úterý 5. ledna vychází s označením č. 86.

Obsahově se jedná o zábavné a zpravodajské čtení pro širokou veřejnost kladenského okresu, obsahující silnou obchodně inzertní přílohu. List je orientován mírně pravicově. Jsou zde viditelné bulvární tendence, které má i deník *Expres*, jehož je tento titul regionální mutací. Oblíbená témata jsou zprávy o páchané kriminalitě a sebevraždy, přítomnost známých osobností v kladenském regionu, ať už jde o vystoupení politiků na starověké Budči nebo zpěváků v Domě oddechu¹³⁹, nebo otevření nových podniků v okolí¹⁴⁰. Běžné jsou také bulvární titulky mající za úkol upoutat pozornost, i když skutečný význam sdělení je jiný než by mohla být jeho prvotní interpretace¹⁴¹. Přímo na titulní straně se také někdy objeví fotografie polonahých dívek, jako v případě upoutávky na nový erotický salón v čísle 3 z úterý 4. března nebo pozvání na kladenský ples NEI. List obsahuje také články, které by se daly v dnešní době označit populárním „PR“. Ať už jsou to rozhovory s představiteli konkrétních firem, ve kterých je několikrát akcentována nabídka společnosti a její kvality¹⁴² nebo přímo článek nabízející služby konkrétní společnosti¹⁴³.

List je striktně zaměřen na dění v regionu a o celorepublikových tématech se z něj čtenář moc nedozví. Není zde jediná zmínka o úmrtí Alexandra Dubčeka, o zvolení Václava Havla prezidentem samostatné České republiky, o měnové odluce ČR a SR ani podepsání smlouvy o přidružení k EU. K volbám v červnu 1992 vyšly jen tři skutečné články: seznam kandidujících stran s volebními čísly (č. 19, 5. května), upozornění na mítink ODS (č. 26, 29. května) a okresní volební výsledky (č. 31, 16. června). O něco více pozornosti bylo věnováno komunálním volbám na konci roku 1994, kdy bylo ve třech listopadových číslech uveřejněno shodně po dvou článcích o volbách, resp. volebních výsledcích a vyjednáváních o koalici v Kladně i ve Slaném¹⁴⁴.

List se většinou nevěnuje dlouhodobým tématům. Obvykle nemá ani rubriky, které by se pravidelně objevovaly na jeho stránkách. V 10. čísle z pátku 27. března 1992 se sice poprvé objevuje „Došlo na adresu...“, kde jsou uveřejňovány dopisy čtenářů, ale tato rubrika není zdaleka ve všech číslech. Od čísla 66 z pátku 16. října 1992 se na stránkách objevuje devítidílný seriál Jiřího Kovaříka „Vražda starosty Cermaka“ o kladenském rodákovi, který se stal starostou Chicaga. Od 20. listopadu téhož roku

¹³⁹ Např.: Václav Klaus mezi poutníky. Kladenský a slánský expres. 1992, roč. 1, č. 62. nebo Hložek opět se Zagorovou. Kladenský a slánský expres. 1992, roč. 1, č. 85.

¹⁴⁰ Např.: Manhattan vyrostl v Kladně. Kladenský a slánský expres. 1992, roč. 1, č. 3.

¹⁴¹ Např.: Ministr Martin Bojar v nemocnici. Kladenský a slánský expres. 1992, roč. 1, č. 8.; článek informuje o návštěvě ministra na ukázkovém předvedení nově zavedeného počítačového tomografu

¹⁴² Např.: Afrodité a Kleopatra lehké a pohledné. Kladenský a slánský expres. 1993, roč. 2, č. 39.; rozhovor s obchodním ředitelem Vagnerplastu Zdeňkem Hanzlíkem

¹⁴³ Např.: Syrius - nová hvězda na podnikatelském nebi. Kladenský a slánský expres. 1992, roč. 1, č. 5.

¹⁴⁴ Např.: Moudrý volič urnu nemine. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 44.; Volby v Kladně. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 46.; Sedm mandátů pro ODS. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 47.

vychází pravidelně sloupek „Bejvávalo“, autora Miroslava Moutelíka, zaznamenávající příhody každodenního života bývalého horníka. Sloupek vychází do 16. dubna 1993. Od 2. čísla roku 1993 však na spodním okraji titulní stránky každého pátečního vydání čtenáři naleznou krátký satirický komiks „Přátelé & nepřátelé“, který si dělá legraci z aktuálních společenských a politických témat. V dnešní době bychom ho mohli připodobnit k populárnímu Zelenému Raoulovi. Autory byli v tomto případě Jiří Hrdlička a Ivan Kubát. Ve 4. čísle z 25. ledna 1994 se přidává rubrika „Našeptávání“, ve kterém majitelka salonu Femina, Iveta Procházková, jednou týdně dává rady o životním stylu. A na pokračování se zde objevují i některé soutěže. V čísle 30 z pátku 16. dubna 1993 je to soutěž o tisícovku s názvem „Expres tipy“, kdy čtenáři tipují výsledky fotbalových utkání a zapisují je do soutěžní karty, která je k vystřížení na poslední straně. Soutěž trvá do konce sezóny. V prosincových číslech z roku 1994 se zase na stránkách objevuje vánoční soutěž s autosalonem Pemi Kladno.

Ze závažnějších společenských témat se titul dlouhodoběji věnuje především privatizaci a rozprodávání městského a státního majetku. Privatizace byla v této době celorepublikovým tématem a vzhledem k velkým národním podnikům, na kterých Kladensko existenčně záviselo, byla ostře sledovaná i zde. Nejvíce se jednalo o situaci v kolabující huti Poldi. Proto následující roky rozebereme hlavně z tohoto pohledu.

1992

První vlna Kupónové privatizace byla v plném proudu od listopadu předcházejícího roku a obyvatelé Kladenska měli strach, co bude s místními podniky. Především Poldi se potýkala s problémy vnějšími i vnitřními, jak informuje článek z 18. února. „...*Poldi Kladno dosud nebyla zapsána v podnikovém rejstříku, protože nejsou vyřešeny majetko-právní spory kolem pozemků na Dříní. Z těchto důvodů prakticky existují dva ředitelé. Generální ředitel F. Vágner a ředitel 'zbytku' státního podniku Poldi Kladno Z. Volf.*“¹⁴⁵ Navíc se skoro každé dva týdny pořádaly dražby městského majetku, kde figurovaly i objekty jako restaurace, samoobsluhy a další, o čemž Expres rád informoval. Naděje zaměstnanců Poldi příliš nepodpořil ani rozhovor s generálním ředitelem Františkem Vágnerem uveřejněný v posledním březnovém čísle, kde potvrdil masivní propouštění, které však chce provádět postupně. Tehdy řekl: „*Nechceme sociální kolaps.*“¹⁴⁶ V článku, který je hned pod rozhovorem s generálním ředitelem je

¹⁴⁵ Dva kohouti na jednom smetišti. Kladenský expres. 1992, roč. 1, č. 2.

¹⁴⁶ V Poldi bude v příštích letech jen kolem 7000 lidí!. Kladenský expres. 1992, roč. 1, č. 11.

uvedena analýza, podle níž se očekává nesplnění plánovaného hospodářského výsledku o 15 milionů korun. Tíživá situace Poldi zatěžuje celé město. Lidé dluží za teplo a Poldi tak dluží dolům za uhlí. Podle jednání městské rady „*je v hluboké platební neschopnosti.*“¹⁴⁷ Omezení dodávek by však bylo pro Poldi kritické. Aby toho nebylo málo, objevují se pravidelně v *Expresu* zprávy o rozkrádání areálu hutí. Zatímco se Agropodnik Zlonice i Velvarská Spolana úspěšně mění v akciové společnosti, Poldi řeší jak rozjet závod na Dříní, bez kterého není konkurenceschopná.¹⁴⁸ 25. září vychází *Expres* s nedobře vyhlížejícím titulkem nad rozhovorem s generálním ředitelem hutí „*Když umře Poldi, zemře Kladno!*“. Vágner v něm redaktorovi přiznává další propouštění.¹⁴⁹ Po listopadové návštěvě ministra Vladimíra Dlouhého vychází na titulní straně *Expresu* jeho výmluvná fotka s rukou mnoucí si unavený obličej. „*Od české vlády nemůžeme očekávat žádnou dotaci ani pomoc. V nejlepším případě se pokusí vymoci odklad plateb vůči bankám.*“ píše se v něm.¹⁵⁰ Rok 1992 tedy nepřinesl příliš pozitivních zpráv.

1993

I v roce následujícím je Poldi na Kladensku tématem číslo jedna. První článek vypadá jako parte, když je nadpis na černém podkladu a celý text v černém rámečku. Poldi dluží českým energetickým závodům. Generální ředitel Vágner se však brání. „*Protože čeští odběratelé nám za toto období dluží ještě 217 milionů korun, nemůže nikdo počítat s tím, že budeme platit.*“¹⁵¹ „*Březen bude pro Poldovku rozhodující. V této době má totiž padnout rozhodnutí poradenské firmy francouzského bankovního domu Lazard. Restrukturalizace a privatizace Poldi a.s. bude znamenat snížení počtu jejich zaměstnanců minimálně o dva a půl tisíce. Jestliže by ale Evropské společenství omezilo Poldovce export, který v současné době tvoří osmdesát procent její produkce, mohl by jejich počet stoupmnout až na 4350.*“¹⁵² Ministr Dlouhý se rozhodl v červnu zahájit výběrové řízení na výběr nového vlastníka Poldi. Zamýšlí prodat 51 až 65 procent akcií. „*Zájemci musí předložit návrhy, které zabezpečí rozvoj společnosti a udrží zaměstnanost.*“¹⁵³ Údajně existuje šest zájemců o koupi Poldi. Ministerstvo ale jejich

¹⁴⁷ Čtyřicetimilionový dluh za teplo. *Kladenský expres*. 1992, roč. 1, č. 15.

¹⁴⁸ Rozjede se v září Dříní?. *Kladenský a slánský expres*. 1992, roč. 1, č. 36.

¹⁴⁹ Když umře Poldi, zemře Kladno!. *Kladenský a slánský expres*. 1992, roč. 1, č. 60.

¹⁵⁰ Vláda nepomůže. *Kladenský a slánský expres*. 1992, roč. 1, č. 76.

¹⁵¹ Poldi Kladno umírá?. *Kladenský a slánský expres*. 1993, roč. 2, č. 12.

¹⁵² Poldi a Lazard. *Expres regionů Kladno a Slaný*. 1993, roč. 2, č. 17.

¹⁵³ Poldi na prodej. *Expres regionů Kladno, Slaný a Rakovník*. 1993, roč. 2, č. 47.

jména úzkostlivě tají. Nakonec novináři zjistí jména švédské firmy Inexa, amerických firem Elwood a Vigenian Capital Corporation, české Bohemia Art a dva údajně tuzemští zájemci zůstávají stále nepoznání. V čísle 51 z 29. června tak Expres hned přináší rozhovor s Vladimírem Stehlíkem. „*Peníze seženeme...*“ tvrdil tehdy Stehlík.¹⁵⁴ Mezitím 23. června vláda schválila privatizaci dalšího kladenského průmyslového podniku – Kablo Kladno. 2. září předložily své nabídky čtyři společnosti: Inexa, Vigenian Capitol Corporation, Bohemia Art a málo známé české Železářny Annahütte. Nakonec se potrdila očekávání „*a nejdůležitější 'horký' favorit vyhrál*“.¹⁵⁵

Bohemia Art se chystala investovat částky v řádech desítek miliard korun. Zároveň se počítalo se vznikem 2500 nových míst. „*Věřím, že nám úvěry poskytnou mladé české banky a bankovní úřady v USA.*“ řekl tehdy Stehlík.¹⁵⁶ V téže době stoupá kredit podniku Kablo Kladno. Vstup německého partnera umožnil dokonce zvýšit mzdy. To samé sliboval i Stehlík. „*...společnost Bohemia Art s.r.o. splnila podmínky smlouvy o smlouvě a zaplatila první splátky v celkové výši 150 milionů korun.*“¹⁵⁷ Přesto je Poldovka na začátku zimy kvůli dluhům vůči Energetickému centru bez tepla.

1994

Kvůli přerušení dodávek tepla podal Stehlík na Energetické centrum trestní oznámení. Nastálou situaci označil za „*mafianské způsoby vydírání.*“¹⁵⁸ Až 25. února 1994 dochází k podpisu smlouvy, která oficiálně dává společnosti Bohemia Art do rukou 51 procent výkonných práv a 10,2 procent majetkové účasti hutí Poldi. Stehlík už ale Poldi jako generální ředitel nějakou dobu vede. Expres to oznamuje titulkem na vrchu titulní strany 9. čísla z 1. března 1994 – „*Je podepsáno*“. Co je však důležité je poslední odstavec tohoto článku: „*Potěšitelné jistě je, že 24. února byla obnovena výroba v obou ocelárnách.*“¹⁵⁹ „*Vedení společnosti předpokládá, že v závěru dubna a v květnu budou na základě již dříve dohodnutých rámcových smluv podepsány další kontrakty na druhé pololetí za víc než miliardu korun. Tím bude Poldi ocel do konce roku vyprodána.*“¹⁶⁰ Situace v Poldovce se na chvíli uklidnila. Problémem však stále zůstávají vztahy s Energetickým centrem, na kterém je Poldi závislá, ale které neovládá.

¹⁵⁴ Má Bohemia Art šanci?. Kladenský expres, i pro Slaný. 1993, roč. 2, č. 51.

¹⁵⁵ Bohemia Art se dočkala. Kladenský expres, i pro Slaný. 1993, roč. 2, č. 64.

¹⁵⁶ Co čeká Poldi Kladno?. Kladenský expres, i pro Slaný. 1993, roč. 2, č. 66.

¹⁵⁷ Bohemia zaplatila. Kladenský expres, i pro Slaný. 1993, roč. 3, č. 70.

¹⁵⁸ Poldovka bez tepla. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 2.

¹⁵⁹ Je podepsáno. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 9.

¹⁶⁰ Poldi ocel získala úvěr. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 16.

Bohemia Art se však od počátku stále snaží tento stav změnit. V listopadu se společnosti podařilo odkoupit podíl od společnosti Nexum ve výši 29,92 procent. „Vedení Poldi učinilo tento krok na základě zkušenosti z minulé zimy. Jelikož je Energetické centrum Kladno monopolním dodavatelem energií do provozů Poldi, chce mít jistotu, že nedojde k omezování dodávek jako tomu bylo loni.“¹⁶¹ Stehlík neustále jezdí po jednáních po celém světě aby získával kontrakty. Po jednáních v Londýně a v Paříži otevírá sklady s ocelí, „v nichž je v současné době zboží za 1,5 miliardy korun. ... Poldi v uplynulých dnech oslovila značné množství spotřebitelů ocelí ve světě a zpětně už do Kladna přicházejí poptávky.“¹⁶²

Ve stejné době, kdy na pozadí těchto událostí v *Expresu* občas proběhne zpráva o problémech Kablo Kladno s německým investorem FuG kvůli podivnému přístupu ke svým závazkům, se zdá, že se Poldovce blýská na lepší časy. Během následujícího roku se však situace obrátí a na konci roku 1996 už bude Vladimír Stehlík ve vazbě. Z Poldi dnes zbyl jen malý podnik s několika málo zaměstnanci, vlastněný německými investory, kdežto Kablo Kladno je dnes pod jménem „nkt cables“ součástí silné evropské skupiny a prosperuje.

---

¹⁶¹ Platila Bohemia Art. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 46.

¹⁶² Sklady ocelí dokořán. Kladenský expres, i pro Slaný. 1994, roč. 3, č. 49.

Závěr

Období let 1990 až 2000 přineslo některé vítané změny. Po pádu komunistického režimu se otevřelo mnohem více prostoru pro vydavatelskou činnost. Ačkoliv ambiciózních pokusů a dobrých nápadů bylo na Kladensku několik, většinou neskončily tak, jak bylo původně zamýšleno. Na počátku 90. let se objevilo několik zajímavě vyhlížejících periodik, ovšem společenský vývoj jim tak úplně nepřál. Úpadkem kladenských průmyslových podniků se zhoršila situace na místním trhu mediálních příjemců a také postupné pronikání zahraničních společností do českých médií mělo za následek to, že na konci 90. let menší lokální média již neexistovala, nebo fungovala v rámci větších mediálních skupin, většinou v držení zahraničních majitelů. Problémem zániku několika slibných projektů bylo jejich financování. Jasným příkladem toho je kladenská regionální televize, která zanikla po necelých dvou letech vysílání. V současné době ovšem lidé ze sdružení Kladno Záporno pracují na novém projektu regionálního televizního vysílání, které by v rámci svých programových balíčků měla nabízet firma UPC, poskytující v Kladně kabelovou televizi.

Situace kladenských médií v průběhu let kolísala. Ačkoliv se očekávalo, že po změně politického režimu a uvolnění poměrů zažijí obrovský boom, byla ve výsledku 90. léta 20. století více méně zklamáním a tituly spíše zanikaly. Po roce 2000 ovšem přichází obrat k lepšímu. Souvisí to především s rozmachem internetu. Začíná fungovat zpravodajský portál *kladenskelisty.cz*, objevuje se občanské sdružení Kladno Záporno, které od roku 2005 vydává každých čtvrt roku stejnojmennou kulturní revue. Své internetové stránky si zařizují mnohé místní instituce, včetně kladenského magistrátu, který rozjíždí i velice perspektivní projekt *Kladno Živě*, na jehož internetových stránkách se pravidelně objevují i videoreportáže zvané *Kladenský zpravodaj*. Velké popularitě se těší inzertně-kulturní měsíčník *Kladenský Kamelot*, vycházející od roku 2001 a distribuovaný zdarma v restauracích, kinech, divadlech a vybraných prodejnách. Rozšiřuje se i populární rozhlasová stanice *Radio Relax*, která zahajuje internetové vysílání, čímž dále rozšiřuje svůj rozsah. Zároveň je také mediálním partnerem všech významných akcí na Kladensku, ze kterých přenáší veškeré informace. Od června 2009 začíná vycházet i lokální mutace zdarma distribuovaného týdeníku *Sedmička*, vydávaného Mladou frontou. Pokud si tedy nějaké historické období kladenských médií zaslouží označení „zlatá éra“, bylo by to období po roce 2000 a ne 90. léta 20. století,

jak jsem se původně domníval. Zmapování tohoto období tedy vidím jako skvělou badatelskou příležitost.

Summary

The last decade of 20th century provided a great opportunity for the development of local media in the region of Kladno. After the fall of communism, censorship of the media ended and a wide range of available topics were published. The two major titles of communist era – *Svoboda* and *Kladenská záře* – ceased publication in 1990.

An important local journal was the weekly newspaper *Kladenské noviny* (which was democratic continuation of *Kladenská záře*) by the publishing house Vltava s.r.o.. However, in May 1997 this title was renamed *Kladenský deník* and was published daily. At the present time, *Kladenský deník* belongs to media group Vltava-Labe-Press, which covers the Czech and Moravian lands with more than 100 titles, including 71 regional dailies.

Also very important at the time was weekly newspaper *Kladenský expres*. It was the local version of first Czech tabloid called *Expres*. Its publisher was Pavel Orna, one of the area's richest persons, who also began investing in real estate. He currently owns some of the most lucrative buildings in Kladno and lives in his own little castle, which he had renovated in the small village of Červený újezd, about 10 kilometres from Kladno. After the year 2000, *Kladenský expres* still exists, but it has nothing in common with former popular journal.

Another important person in the contemporary history of Kladno was Vladimír Stehlík, owner of Bohemia Art Company and former managing director of Poldi Steelworks. His company published the weekly newspaper *Kladenský region* and also a magazine for steelworks employees called *Kladenský kovák*. Both of these titles ended after his arrest in connection with bankruptcy of Poldi Steel in 1997.

Very popular during post-communist era were magazines of local industrial factories. Unfortunately, in the second half of the '90s those factories were closed and so those titles ended as well. These were the aforementioned *Kladenský kovák* and the mining magazine, *Kahan*. Those two were popular not just among workers but also with their family members.

The second half of this decade was really successful for local radio broadcasting. The private radio station called *Radio Relax* was founded in 1995 and became very popular quickly. Since 2000, it has about 95,000 listeners each week, making it the most popular local radio station west of Prague. It plays mostly classic hits from '90's and current pop music.

Television broadcasting began the same year radio did but unfortunately it was not as successful. The private station *MTVK (Městská televize Kladno)* had financial problems from the day it was launched and ceased operation in 1997.

The last decade of the 20th century was full of potential, but it is apparent it was not fully realised. The main reason was lack of money and many ambitious projects had to be terminated. The situation improved after 2000 with the development of so-called „new media“. Web projects like *kladnozive.cz* or *kladenskelisty.cz* are quickly growing but popularity of *Radio Relax* continues to rise. There are also some new citizen initiatives, such as the cultural revue *Kladno Záporno* and the range of titles and topics continues to widen. Local media are finally duplicating the development from the first few decades of 20th century. Therefore, if we could caption any period as the “Golden Age” of the media it would be the present time, beginning in 2000.

Použitá literatura

Literatura

Atlas školství Středočeského kraje. Editor Petr Rákos. Brno: P.F. art, 2001, 80 s. Compendium scholarum. ISBN 80-861-5227-8.

BENEŠ, Zdeněk a Josef PETRÁŇ. *České dějiny I: učebnice pro střední školy.* 2. vyd. Praha: SPL - Práce ve spolupráci s nakladatelstvím Albra, 2001, 239 s. Učebnice pro střední školy (Práce). ISBN 80-862-8736-X.

Církev na Kladensku a Slánsku. Editor Petr Rákos. Kladno: Okresní úřad, 1999, 70 s. Compendium scholarum. ISBN 80-238-5212-4.

Dobývání uhlí na Kladensku: historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve. 1. vyd. Zpracoval autorský kolektiv, řízený redakční radou. Ostrava: OKD, 2006, 751 s.

DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. *Soupis periodik Středočeského kraje 1966-1985.* Kladno: Státní vědecká knihovna, 1991, 348 s. Edice Státní vědecké knihovny Kladno. ISBN 80-851-9101-6.

DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. *Soupis periodik Středočeského kraje 1986-1990.* Kladno: Státní vědecká knihovna, 1993, 266 s. Edice SVK Kladno. ISBN 80-851-9108-3.

CHALOUPKA, Vladimír. *Pivovarnictví na Kladensku a Slánsku.* 2., dopl. vyd. Editor Petr Rákos. Kladno: Okresní muzeum Kladno, 2002, 72 s. Vlastivědná knihovna Kladenska (Sládečkovovo vlastivědné muzeum). ISBN 80-238-9782-9.

KAŇKA, Vladimír. *Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963.* Praha: St. knihovna ČSSR - Nár. knihovna, 1963, 42 s.

Kladno v osobnostech. Vyd. 2., přeprac. a rozš. V Kladně: Státní vědecká knihovna, 1998, 187 s. ISBN 80-851-9124-5.

KOVAŘÍK, Jiří. *Proměny: z historie kladenských hutí.* 1. vyd. Kladno: Poldi SONP, 1982, 120 s.

KOVAŘÍK, Jiří. *Urození kraje kladenského.* 1. vyd. Praha: ORNA, 1996, 70 s. Klaret. ISBN 80-901-5396-8.

KRAJNÍK, Stanislav a Miroslav OLIVERIUS. *Územněsprávní vývoj okresu Kladno (1960-1995)*. Kladno: Okresní úřad, 1995.

KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. *Kladensko*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

KUČEROVÁ, Vlasta a Ludmila DVOŘÁKOVÁ. *Soupis periodik vydávaných ve středních Čechách (kromě Prahy) v letech 1850-1945*. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1994, 264 s. Edice Státní vědecké knihovny Kladno. ISBN 80-851-9114-8.

KVAČEK, Robert. *České dějiny II: učebnice pro střední školy*. 1. vyd. Praha: SPL - Práce ve spolupráci s nakladatelstvím Albra, 2002, 243 s. Učebnice pro střední školy (Práce). ISBN 80-862-8748-3.

MALÁ, Dagmar. *Přehled periodického tisku v České republice v roce 1990: svazek 2*. Praha: Národní knihovna, 1991, 428 s.

MALÁ, Dagmar. *Přehled periodického tisku v České republice v roce 1990: svazek 1*. Praha: Národní knihovna, 1991, 428 s.

MAREŠOVÁ, Marie. *Soupis časopisů středočeského kraje 1945-1965*. Praha: St. knihovna ČSR - Nár. knihovna, 1968, 223 s.

MATĚJ, Miloš. *Kulturní dědictví Centrálního kladenského kamenouhelného revíru*. 2., dopl. vyd. Editor Petr Rákos. Praha: Jalna, 2001, 32 s. Vlastivědná knihovna Kladenska (Sládečkovo vlastivědné muzeum). ISBN 80-862-3417-7.)

Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s. ISBN 80-238-6484-X.

PĚNIČKA, Alois. *Kladensko v boji za svobodu*. 1. autoris. vyd. Praha: SNPL, 1953, 197 s.

ROUBÍK, František. *Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863-1895*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, 396 s.

STEHLÍK, Marko. *Poldovka a vládní tunely*. Zvoleněves: Red Field, 2008, 152 s. ISBN 978-802-5422-830.

VEVEROVÁ, Kateřina. *Demografická charakteristika mého okresu: seminární práce*. Kladno: K. Veverová, 1998.

ZACH, Aleš, Eva WRÓBLEWSKÁ a Jiří MIKA. *Nakladatelské Kladno: z dějin kladenské knižní kultury*. 1. vyd. V Kladně: Středočeská vědecká knihovna, 2007, 180 s. ISBN 978-80-85191-49-3.

ZAJÍČKOVÁ, Libuše. *Dělnické revoluční hnutí na Kladensku od roku 1918 a jeho vyvrcholení v prosincové generální stávce roku 1920*. Kladno: Dům politické výchovy OV KSČ Kladno a Okresní muzeum Kladno, 1980, 83 s.

Periodika a články

DOBNER, Libor. *Zemřel slánský redaktor Ladislav Ježek*. Slánské listy. 2004, roč. 12, č. 6.

Forbína: společensko-kulturní měsíčník. Kladno: Klubko 55, 1994.

HÁJEK, Roman. *Kladenská MTV: O jedné místní teleVIZI...* *Kladno Záporno: kulturní revue pro Kladno*. 2011, roč. 6, č. 10.

Kahan: časopis pracujících kladenských dolů. Kladno: Kamenouhelné doly, 1997

Kladenské noviny. České Budějovice: Vltava, 1991-1997.

Kladenský kovák. Kladno: Poldi ocel, 1996.

Kladenský region. Kladno: Bohemia Art, 1997.

Ráno: pravý český deník. Kladno: R.I.P., 1998.

Středočeská svoboda: List komunistů a sympatizujících středních Čech. Kladno: J.Kutil, 1991.

Elektronické zdroje

ČECHTICKÝ, Tomáš. *Pionýři českého kapitalismu*. *Instinkt* [online]. 2009-2010, 38/10 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/tema/pionyri-ceskeho-kapitalismu_25563.html

František Pavel. *Kladno minulé* [online]. 25. 12. 2007 [cit. 2012-01-09]. Dostupné z: <http://www.kladnominule.cz/pribehy/smutny-osud-starosty-pavla>

Historie MediaProjektu [online]. 2006 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: http://www.radiotv.cz/p_radio/r_obchod/historie-mediaprojektu-viii-rok-2000/

KLÍMOVÁ, Jana. *Na poli u Kladna vyrostl hrad*. [online]. 2003 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/na-poli-u-kladna-vyrostl-hrad-dit-ekonomika.aspx?c=A030112_212519_ekonomika_klu

MURÁRIK, Jan. *Pavel Orna: Podnikatel by neměl být v obci politikem*. [online]. 2009 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.sedmicka.cz/praha-a-stredni-cechy/clanek/pavel-orna-podnikatel-by-nemel-byt-v-obci-politikem-18335>

Poslechovost rozhlasových stanic: 1Q až 2Q 2011. In: Marketing & Média [online]. 1996-2012 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: http://www.mam.cz/download/economia/DOT/MAM/vyzkumy/RP1Q2011_2Q2011.pdf

Radioprojekt - 2. pololetí 2011. In: Median s.r.o.: Výzkum trhu, médií a veřejného mínění & výzkum software [online]. 2012 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: http://www.median.cz/docs/RP_2011_3+4Q_zprava.pdf

Rozhodnutí o udělení licence. In: RRTV [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/files/lic/16546.pdf>

Unhošťský reklamník SANCO AD. Marketing Rescue Sanco [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.marketingrescue.cz/index.php?id_obsah=20

Seznam příloh

- Příloha č. 1:** Katastrální schéma okresu Kladno v roce 2000 (obrázek)
zdroj: *Okres Kladno na prahu nového milénia, aneb, Kladensko a Slánsko v roce 2000*. 1. vyd. Nové Strašecí: Gelton, 2000, 208 s.
ISBN 80-238-6484-X
- Příloha č. 2:** Kladenská záře z roku 1990 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 3:** Kladenské České slovo z roku 1934 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 4:** Kladenské české slovo z roku 1938 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 5:** Kahan z roku 1990 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 6:** Kladenský expres z roku 1992 – titulní strana (obrázek)
zdroj: Středočeská vědecká knihovna Kladno
- Příloha č. 7:** Kladenský a slánský expres z roku 1993 s prvním číslem komiksu „Přátelé & nepřátelé“ – titulní strana (obrázek)
zdroj: Středočeská vědecká knihovna Kladno
- Příloha č. 8:** Kladenské noviny z roku 1994 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 9:** Kladenský kovák z roku 1994 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 10:** Kladenský kovák, mimořádné číslo z roku 1994 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 11:** Mladá směna & Kahan z roku 1997 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 12:** Slánské listy z roku 1993 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 13:** Svoboda z roku 1990 – titulní strana (obrázek)
zdroj: SOkA Kladno
- Příloha č. 14:** Svoboda, zvláštní vydání z roku 1921
zdroj: ZAJÍČKOVÁ, Libuše. *Dělnické revoluční hnutí na Kladensku od roku 1918 a jeho vyvrcholení v prosincové generální stávce roku 1920*. Kladno: Dům politické výchovy OV KSČ Kladno a Okresní muzeum Kladno, 1980, 83 s.
- Příloha č. 15:** Svoboda, poslední vydání z roku 1990